

ИЗВЕШТАЈ

ТРГОВИЈА СО ЛУГЕ И КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Скопје, мај 2019 година

COPYRIGHT © 2019 MACEDONIAN YOUNG LAWYERS ASSOCIATION

Трговија со луѓе и криумчарење на мигранти во Северна Македонија – Извештај

Издава:

Македонско здружение на млади правници

Подготвија:

Иван Штерјоски
Бојана Божиновска

Уредници:

Мартина Мартинова
Назиф Авди

Дизајн:

koma.mk

Тираж:

200 парчиња

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски”, Скопје

343.9(497.7)"2015/2016"(047)

ТРГОВИЈА со луѓе и криумчарење на мигранти во Северна
Македонија : извештај / подготвија Иван Штерјоски, Бојана
Божиновска. - Скопје : Македонско здружение на млади правници,
2019

Način na pristap (URL): www.myla.org.mk. - Текст во PDF формат, содржи
32, 30 стр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден
16.08.2019. - Насл. стр. на припечатениот текст: Trafficking in human
beings and smuggling of migrants in North Macedonia : report / prepared
by Ivan Sterjoski, Bojana Bozinovska. - Обата текста меѓусебно печатени
во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик. - Фусноти кон
текстот. - Библиографија: стр. 29-31 ; Bibliography: стр. 27-29

ISBN 978-608-4843-20-7

a) Трговија со луѓе - Мигранти - Македонија - 2015-2016 - Извештај
COBISS.MK-ID 110883594

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Македонско здружение на млади правници

Овој извештај е овозможен со поддршка на американскиот
народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД).
Содржината е одговорност на Македонското здружение на
млади правници и не ги изразува ставовите на УСАИД или на
Владата на САД.

СОДРЖИНА

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ	5
ПРЕДГОВОР	6
МЕТОДОЛОГИЈА	7
ВОВЕД	8
ПОГЛАВЈЕ 1: ПРАВНАТА ОБВРСКА НА ДРЖАВАТА ЗА БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ И КРИУМЧАРЕЊЕТО НА МИГРАНТИ.....	13
1.1. Правна рамка	13
1.2. Институционална рамка.....	15
1.3. Политики во областа на илегална миграција, криумчарење на мигранти и трговија со луѓе.....	17
ПОГЛАВЈЕ 2: НЕРЕГУЛАРНА МИГРАЦИЈА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА – МИГРАЦИСКИ ТЕКОВИ И ПРЕДИЗВИЦИ	21
2.1. Хронологија на поважни настани од миграциската криза во Северна Македонија.....	21
2.2. Предизвици во справување со нерегуларната миграција и криумчарењето на мигранти во Северна Македонија	25
2.3. Криумчарење на мигранти во Северна Македонија – рути и начин на делување на криумчарите (modus operandi)	26
2.4. Идентификување на жртви на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе.....	29
ПОГЛАВЈЕ 3: БОРБА ПРОТИВ КРИУМЧАРЕЊЕТО НА МИГРАНТИ И ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ	35
3.1. Резултати во борбата против криумчарењето со мигранти и трговија со луѓе за периодот 2016-2018 година	35
3.2. Профил, ранливост и права под ризик на мигрантите кои се жртви на криумчарење и трговија со луѓе во Северна Македонија	39
3.3. Достапна помош и поддршка за жртвите.....	42
3.4. Пристап до правда.....	45
ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	49
ЗА ПРОЕКТОТ НА УСАИД ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА НА БЕГАЛЦИТЕ И МИГРАНТИТЕ.....	51
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	53

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ

ЕКЧП	Конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (Европска конвенција за човекови права)
ЕУ	Европска унија
ЗАПЗ	Закон за азил и привремена заштита
ЗКП	Закон за кривичната постапка
ЗМПЗ	Закон за меѓународна и привремена заштита
ИОМ	Меѓународна организација за миграции
ИЦМПД	Меѓународен центар за развој на миграциски политики
КЗ	Кривичен законик на Република Северна Македонија
МАРРИ	Регионална иницијатива за миграции, азил и бегалци
МВР	Министерство за внатрешни работи на Република Северна Македонија
МЗМП	Македонско здружение на млади правници
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка на Европа
ООН	Организација на обединетите нации
РСМ	Република Северна Македонија
УНОДК	Канцеларија на Обединетите нации за борба против дрога и криминал
СОП	Стандардни оперативни процедури
УНХЦР	Висок комесаријат за бегалци на Обединетите нации
УСАИД	Агенција за меѓународен развој на Соединетите Американски Држави
ЦСР	Центар за социјална работа
ЦУК	Центар за управување со кризи
ЗГ	Здружение на граѓани

ПРЕДГОВОР

Борбата против трговијата со луѓе е тесно поврзана со заштитата на човековите права. Правната рамка за заштита на човековите права забранува произволно притворање, принудна работа, должносточно ропство, присилен брак и сексуална експлоатација, и ја гарантира слободата на движење на секое лице. Криумчарењето на мигранти е кривично дело против државата и само по себе не претставува повреда на човеково право, но тоа може да биде поврзано со голем број на ризици по определени човекови права, особено кога се работи за најранливите категории на мигранти. Мигрантите кои се криумчарени лесно можат да станат жртви на насилиство, злоупотреба и експлоатација, особено доколку се соочат со насилен криумчар и не се во можност или не сакаат да бараат заштита од институциите на државата во која се наоѓаат. Во контекст на криумчарењето, мигрантите можат да бидат жртви на кривични дела како изнудување, киднапирање и родово базирано насилиство. Дополнително, нивните човекови права можат да бидат загрозени од мерките за спречување на нерегуларната миграција, како и од строгите мерки против криумчарење на мигранти. Меѓународното право инсистира државите да го криминилизираат криумчарењето, но не и мигрантите кои се жртви на криумчарење.

Имајќи ги предвид ризиците со кои се соочуваат бегалците и мигрантите кои транзитираат низ територијата на РСМ, како и предизвиците во справување со криумчарењето и нелегалната миграција со кои се соочуваат надлежните институции, го подготвивме овој извештај кој покрива период од три години. Извештајот има за цел да ја запознае јавноста со ризиците и проблемите со кои се соочуваат бегалците и мигрантите, нивната ранливост, неопходноста од поангажиран пристап на институциите и општеството во целина со цел поефикасна превенција и сузбибање на криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе, како и доследна примена на законите и меѓународните стандарди.

МЕТОДОЛОГИЈА

Методологијата која е користена при изготвувањето на овој извештај ги вклучува следните алатки за прибирање на податоци:

- теренски прашалници;
- полуструктурирани интервјуа со претставници од надлежни институции и претставници на здруженија на граѓани кои спроведуваат активности со бегалци, мигранти и жртви на трговија со луѓе;
- истражување и проучување на достапни документи и извештаи од предметната област (desk research); и
- прибирање на информации преку поднесување на барање за слободен пристап до информации од јавен карактер до надлежни органи – иматели на информациите.

Податоците прибавени со користењето на овие алатки беа предмет на квалитативна и квантитативна анализа и обработка од страна на тимот на истражувачи – автори на овој извештај.

ВОВЕД

Со пристигнувањето на речиси еден милион лица од кризните подрачја на кои им беше неопходна хуманитарна помош, во 2015 и 2016 година Република Северна Македонија и државите од регионот се соочија со масовен прилив на бегалци и мигранти кој ги надминуваше постоечките капацитети за прием, сместување и справување со новонастанатата ситуација. Иако иницијалниот одговор на институциите беше бавен и *ad hoc*, со помош од меѓународните организации и преку соработка со граѓанските организации, Северна Македонија¹ успеа да воспостави капацитети за привремено прифаќање и транзит на бегалци и мигранти.

Во периодот во кој Европската Унија го применуваше принципот на „отворени граници“, поголемиот дел од бегалците и мигрантите ја користеа територијата на државата за транзит кон западна и северна Европа. Од овие причини, покрај потребата од обезбедување на хуманитарна помош, се наметна и потребата од воведување на механизми и постапки кои ќе обезбедат ефикасен и безбеден транзит. Во координација со државите долж т.н. „Балканска ruta“ беа воведени процедури кои овозможуваа уредна регистрација и олеснет транзит на бегалците и мигрантите.

На почетокот на март 2016 година, промената на политиките во ЕУ наметна и затворање на границите долж балканската ruta. Транзитот на бегалци и мигранти продолжи преку нелегални рути со намален интензитет, но со зголемен ризик од повреда на слободите и правата на лицата кои транзитираат. Во новонастанатата ситуација, бегалците и мигрантите беа присилени да спијат на отворено, без пристап до основна здравствена заштита, притоа соочувајќи се со ризик да станат жртви на насилиство, експлоатација или други видови на злоупотреба од организираните криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе.

Затворањето на границите затекна голем број на жени и малолетници без придружба долж Балканската ruta. Тие претставуваа особено ранлива категорија под голем ризик да станат жртви на трговија со луѓе и различни видови на злоупотреба и експлоатација. И останатите бегалци и мигранти кои користеа „услуги“ на криумчари исто така беа изложени на ризик да станат жртви на експлоатација, изнудување и други форми на злоупотреба и повреди на нивните права.

¹ Уставното име на државата во периодот за кој станува збор беше Република Македонија.

Криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе ги вршат организирани криминални групи со локална логистичка поддршка во најголемиот број на случаи. Во криумчирањето на мигранти се вклучени и членови на криминални групи од државите на потекло на бегалците и мигрантите, првенствено Авганистан и Пакистан, кои се дел од поголеми организации кои делуваат на регионално ниво. Криминалните групи користат современа опрема за комуникација и набљудување, а постои и оправдано сомневање дека соработуваат и со припадници на полицијата.

Поради современата опрема и методи кои ги користат криминалните групи, како и локалната поддршка која ја добиваат, надлежните органи се соочуваат со потешкотии во справувањето со криумчарењето на мигранти и трговија со луѓе и сузбивање на криминалните групи.

Постапката на утврдување на статус жртва на трговија со луѓе се спроведува согласно јасно дефинирана методологија, предвидена со стандардни оперативни процедури и со координиран настап на институциите и граѓанските организации. Посветениот анганжман на институциите и граѓанскиот сектор резултира во забележителен број на случаи на идентификувани потенцијални жртви на трговија со луѓе, но речиси без исклучок постапките не резултираат со утврдување на статус на жртва на трговија со луѓе, поради фактот што во голем број на случаи илегалните мигранти ја напуштаат територијата на Република Северна Македонија.

Во текот на изминатите години, се забележува јакнење на институционалните капацитети за справување со криумчарењето на луѓе и трговија со луѓе – функционални се пет мобилни тимови за спречување на трговија со луѓе кои го покриваат подрачјето на Скопје, Куманово, Гевгелија, Битола и Тетово, а во 2018 година формирана е и Национална единица за сузбивање на криумчарење мигранти и трговија со луѓе.

По стапувањето на сила на Договорот помеѓу ЕУ и Република Турција, бројот на мигранти кои пристигнуваа од Турција во Грција значително се намали. Во вакви околности, главен предизвик за државите долж рутата беше како да обезбедат заштита за лицата кои беа затекнати на нивна територија. Немајќи избор да се движат на легален начин, голем број од овие лица се насочија кон опасните рути на нерегуларната миграција, а само значително помал дел одлучија да се вратат од Северна Македонија во Грција. Дополнителен притисок на властите во РСМ вршеа и големиот број на бегалци и мигранти кои со затворањето на граничите беа затекнати во Грција. Тензичната атмосфера на границата

ексалерише со обидите на бегалците и мигрантите насилно да ја отстранат подигнатата ограда помеѓу РСМ и Грција, што резултираше со интервенции од страна на полицијата и непријатни ситуации на границата кои ги пренесоа и светските медиуми².

Во периодот по затворање на границите, државите од регионот се соочуваа со сериозни предизвици во справувањето со нерегуларната миграција и сузбибање на организираните криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе. Со поддршка од ЕУ и меѓународната заедница, РСМ правеше напори за јакнење на капацитетите во согласност со новонастапатите услови. Сепак, и покрај зајакнатите мерки на безбедност на границите и зачестените контроли на територијата на државата, нерегуларната миграција не запираше, а криумчарите забрзано ги возобновуваа рутите. Евидентни беа недостатокот на соодветен кадар и техничката неподготвеност на институциите, како и корупцијата во одреден дел. Во периодот кој следеше активностите за сузбибање на кримчарењето на мигранти и трговијата со луѓе беа зајакнати, што резултираше во зголемен број на откринети случаи кои добија и судска разрешница. Сепак, сè уште се забележливи интензивни активности на организираните криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе на територијата на државата. Од овие причини, Стјт департментот во своите годишни извештаи за трговија со луѓе за 2016, 2017 и 2018 година ја рангираше РСМ во вториот ранг на држави, односно држави кои не ги исполнуваат во целост минималните стандарди за елиминација на трговијата со луѓе.³

Бројните депортации и потиснувања на нерегуларните мигранти без формална постапка и понатаму продолжуваат, што ја намалува нивната доверба во полицијата, но и дополнително влијаат нерегуларните мигранти да се насочат кон користење на "услуги" од криумчарите.

Возрасните жртви на трговија со луѓе се соочуваат со проблем во остварувањето на правото на надомест на штета. Неопходно е неодложно основање на посебен фонд за компензирање на жртвите на трговија со луѓе и воспоставување на дополнителни програми за социјална помош и нивна ресоцијализација.

Преземени се активности за измена на Кривичниот законик на РСМ согласно кои ќе се ослободат од одговорност жртвите кои во текот на нивното експлоатирање биле приморани да извршат некое кривично дело.

2 <https://www.theguardian.com/world/2016/apr/10/clashes-between-migrants-and-police-at-border-between-greece-and-macedonia>

3 <https://www.refworld.org/country,,,MKD,,5b3e0ae7a,0.html>

1

ПОГЛАВЈЕ

ПРАВНАТА ОБВРСКА НА
ДРЖАВАТА ЗА БОРБА
ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО
ЛУЃЕ И КРИУМЧАРЕЊЕТО
НА МИГРАНТИ

1.1. ПРАВНА РАМКА

Обврската на државата да ги заштити жртвите на трговија со луѓе и мигрантите кои биле предмет на криумчарење е содржана во сите основни меѓународни инструменти кои ја уредуваат оваа област. Конвенцијата на Советот на Европа за акција против трговијата со луѓе предвидува дека жртвите треба да бидат идентификувани и заштитени од страна на надлежните државни органи. Државите исто така имаат обврска да обезбедат жртвите да добијат правно застапување, правна помош и пристап до специфичните механизми за заштита на сведоци во согласност со домашното законодавство. Протоколот против криумчарење на мигранти по копнен, воден или воздушен пат исто така ја препознава и потенцира важноста државите да ги заштитат правата на мигрантите при превенција и борба против криумчарењето на мигранти.

Северна Македонија е потписничка на овие документи, и, според тоа, нејзините прописи кои ја уредуваат оваа област ја рефлектираат обврската на државата да обезбеди соодветна заштита на жртвите на трговија со луѓе и криумчарените мигранти. Непосредно по пристапување кон Протоколот против криумчарење на мигранти по копнен, воден или воздушен пат и Протоколот за превенција, сузбибање и казнување на трговијата со лица, особено жени и деца со кои се дополнува Конвенцијата на ООН против транснационалниот организиран криминал во 2000 година, РСМ отпочна процес на усогласување на националната правна рамка со меѓународните стандарди во предметната област. Меѓу поважните домашни прописи од оваа материја се: Кривичниот законик, Законот за кривичната постапка, Законот за странци и Законот за меѓународна и привремена заштита.

Казненото законодавство ги инкриминира делата: трговија со луѓе, криумчарење на мигранти, организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе и криумчарење на мигранти, и трговија со дете. Согласно законските одредби се казнува и обидот за трговија со луѓе и помагањето за извршување на делото, а согласноста на жртвата на трговија со луѓе заради намера за експлоатација, не е од значење за постоењето на кривичното дело. При тоа, за жртва ќе се смета секое лице кое претрпело штета, вклучувајќи физичка или ментална повреда, емотивно страдање, материјална загуба или друга повреда или загрозување на неговите права и интереси како последица на сторено кривично дело.⁴

Што се однесува до статусот на жртвите на криумчарење на мигранти, во недостаток на прецизно дефиниран законски статус, овие лица согласно одредбите на Законот за странци имаат статус на странци кои незаконски престојуваат на територијата на Република Северна Македонија поради незаконски остварен влез и за истите може да се спроведе постапка на доброволно враќање, присилно отстранување, или како што тоа често пати е случај во пракса, иако тоа би требало да претставува последна мерка, да бидат задржани во Прифатниот центар за странци на Министерството за внатрешни работи на РСМ сè до настапување на неопходните услови за спроведување на постапка на враќање, односно отстранување на странец.

Во однос на идентификувањето и утврдувањето на статус жртва на трговија со луѓе, вредно е да се напомене дека согласно Законот за странци⁵, на странец за кој постои сомневање дека е жртва на трговија со луѓе му се овозможува период на одлучување од два месеци – период во кој треба да одлучи дали ќе соработува со надлежните органи во разоткривање на предметното кривично дело или ќе се врати во државата на потекло. При тоа доколку надлежните органи утврдат дека покажува јасна намера за соработка, на странецот ќе му биде издадена дозвола за привремен престој за период од шест месеци, која може да биде продолжена за дополнителен период од шест месеци, односно се додека неговиот престој во Република Северна Македонија е неопходен за потребите на судската постапка. Несомнено, и во овој случај, законското решение во жртвата пред сè препознава сведок за потребите на кривичната постапка против обвинетите за сторено кривично дело „трговија со луѓе“.

⁴ Закон за кривичната постапка

⁵ Член 81 од Законот за странците „Службен весник на РМ“ бр. 35/2006, 60/2007, 117/2008, 92/2009, 156/2010, 158/2011, 84/2012, 13/2013, 147/2013 и 148/2015)

1.2. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

НАЦИОНАЛНА КОМИСИЈА ЗА БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ И ИЛЕГАЛНАТА МИГРАЦИЈА

Свесна за предизвиците со кои се соочува во борбата против трговија со луѓе и нерегуларна миграција, Владата на Република Северна Македонија во 2001 година донесе одлука за формирање на Национална комисија за борба против трговијата со луѓе и илегална миграција. Националната комисија има интеринституционален состав, односно во нејзината работа се вклучени членови од Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за образование и наука, Министерството за здравство, Министерството за надворешни работи, Министерството за правда, јавното обвинителство и судството.

Комисијата ги има следните надлежности: да ја следи и анализира состојбата со трговијата со луѓе и илегалната миграција, да ги координира активностите на надлежните институции и да соработува со меѓународни и невладини организации кои се вклучени во решавањето на проблеми од областа на трговијата со луѓе. Во рамки на комисијата функционираат Секретаријат, како и подгрупа за борба против трговија со деца. Секретаријатот претставува тело во рамките на Националната комисија во кое учествуваат претставници на меѓународни и невладини организации, како и експерти од државни институции. Во 2013 година, Комисијата формираше вкупно шест локални комисии за борба против трговија со луѓе и илегална миграција, а кои ги покриваат општините Тетово, Битола, Штип, Прилеп, Велес и Гевгелија.

НАЦИОНАЛЕН МЕХАНИЗАМ ЗА УПАТУВАЊЕ НА ЖРТВИ НА ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ

Од 2005 година во Северна Македонија функционира и Националниот механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе. Овој механизам има за цел да обезбеди адекватна идентификација, помош и заштита на жртви на трговија со луѓе, која се заснова на меѓународните стандарди. Во рамки на Националниот механизам за упатување функционира Координативна канцеларија во чија работа учествуваат професионалци од 30 центри за социјална работа и еден претставник од Заводот за социјални дејности. Во процесот на упатување и помош на жртвите на трговија со луѓе е воспоставена близка соработка со претставници на здруженија на граѓани кои се активни во предметната област и други засегнати страни.

СЕКТОР ЗА ГРАНИЧНИ РАБОТИ И МИГРАЦИИ

Клучната оперативна улога во откривањето и сузбивањето на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе во Република Северна Македонија има Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија, поточно Сектор за гранични работи и миграции. Во рамки на овој сектор, функционира Мобилна единица за сузбивање на прекуграницен криминал и компензаторни мерки во чија надлежност спаѓа покривање на територијата на Северна Македонија со мобилни тимови од граничната линија во длабочина на територијата. Во справување со нерегуларната миграција, поддршка на Секторот за гранични работи и миграции му обезбедува Секторот за сузбивање на организиран и сериозен криминал преку единиците за борба против трговија со луѓе и криумчарење мигранти, кои се надлежни за вршење истраги за случаи на трговија со луѓе и криумчарење мигранти.

Надлежен орган за гонење на сторители на кривичните дела „криумчарење на мигранти“ и „трговија со луѓе“ е **Основното обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција**.

Со цел поефикасно спроведување на истраги и откривање на организирани криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе, со склучување на меморандум за соработка помеѓу Министерството за внатрешни работи и Основното јавно обвинителство на Република Северна Македонија во 2018 година се формираше **Национална единица за сузбивање на криумчарење мигранти и трговија со луѓе**.

Во Северна Македонија функционираат и **пет мобилни тимови** во Скопје, Куманово, Гевгелија, Битола и Тетово со надлежност идентификација на ранливи категории на лица и потенцијални жртви на трговија со луѓе, во рамки на кои се вклучени претставници од МВР, МТСП и граѓанскиот сектор.

1.3. ПОЛИТИКИ ВО ОБЛАСТА НА ИЛЕГАЛНА МИГРАЦИЈА, КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ И ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ

Стратешкото планирање во областа на трговија со луѓе и криумчарење на мигранти е во надлежност на Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција. Составот на Комисијата овозможува интеринституционален и мултидисциплинарен пристап во развојот на стратегиите и плановите за справување со илегалната миграција и трговијата со луѓе.

Националната стратегија и националниот акциски план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција која се однесуваше на периодот 2013-2016 година предвидуваше силни превентивни мерки со кои ќе се делува на причините и корените на трговија со луѓе и координирана акција на сите надлежни институции во насока на справување со појавите и заштита на жртвите со трговија со луѓе и криумчарење на мигранти. Со оваа национална стратегија и акциски план беа планирани и реализирани и кампањи за подигнување на свеста кои имаа за цел подобро да ја информираат јавноста и да влијаат кон намалување на ризиците од трговија со луѓе и илегална миграција.

Сепак, овие документи беа подгответи и донесени во услови во кои не се насетуваше кулминација на бегалската и хуманитарна криза од размери кои можевме да ги посведочиме во 2015 и 2016 година. Искуствата и предизвиците од бегалската криза имаа влијание на процесот на донесување на Националната стратегија и Националниот акциски план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција за наредниот период (2017-2020 година).

Со новата национална стратегија и националниот акциски план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција како приоритетни цели се утврдуваат: подобрена и зголемена координација и соработка помеѓу клучните актери и усогласеност на националните политики, подобрена ефикасност и ефективност во имплементација на планираните стратегиски цели, и усогласување со новите политики на Европската унија кои се однесуваат на илегалната миграција.

Во делот на јакнење на капацитетите се предвидува зајакнување на позицијата на Националниот координатор и низа мерки за јакнење на капацитетите на канцеларијата на Националниот координатор. Стратегијата предвидува и зајакнување на финан-

сиските, техничките и човечките капацитети на владините институции, но и на здруженијата на граѓани кои работат во предметната област, заради успешно спроведување на предвидените политики. Во стратегијата се препознава и потребата од зајакнување на улогата на локалните власти и за таа цел е предвидено зајакнување на координацијата и соработката на институциите на централно, локално и регионално ниво за поефективна идентификација, помош и поддршка на потенцијалните жртви и групи под ризик.

Стратегијата исто така ја потврдува и неопходноста од усогласување на националната со меѓународната правна рамка. Значајно место во стратегијата има и обештетувањето на жртвите на трговија со луѓе, односно активностите за воспоставување на соодветен модел на фонд за компензација на жртвите на трговија со луѓе. Националната стратегија ја приоретизира потребата од истражување на состојбите со трговија со луѓе, но и од мониторинг и евалуација со што ќе се обезбедат професионалност и независност во креирањето и спроведувањето на политиките.

Овие приоритети, како и финансиската независност и одржливост во спроведувањето на политиките на владините институции и граѓанските организации се очекува да резултираат со зголемен број на откриени случаи на трговија со луѓе и гонење на сторителите, поефикасно следење на трендовите на трговија со луѓе и илегална миграција, подобрена идентификација на случаи на жртви на трговија со луѓе и ранливи категории на мигранти, подобрена превенција на трговија со луѓе и илегална миграција, како и овозможување на соодветна помош, поддршка, заштита и реинтеграција на идентификуваните жртви, а особено на деца жртви на трговија со луѓе и непридружувани деца-странци.⁶

Спречувањето на криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе имаа забележително место во Акцискиот план 3-6-9 на Владата на РСМ. Согласно планот, Владата ќе ги започне преговорите со Европската комисија за Статусниот договор за Европската служба за гранична и крајбрежна стража (ФРОНТЕКС), бидејќи смета дека тоа е од заеднички интерес. Планот предвидува и формирање на специјална единица („task force“) за борба против трговија со луѓе и криумчарење на мигранти, составена од претставници од Основно јавно обвинителство за борба против организиран криминал и корупција и МВР, која како што наведовме беше формирана во 2018 година.

⁶ Националната стратегија и Националниот акциски план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција 2017-2020 година

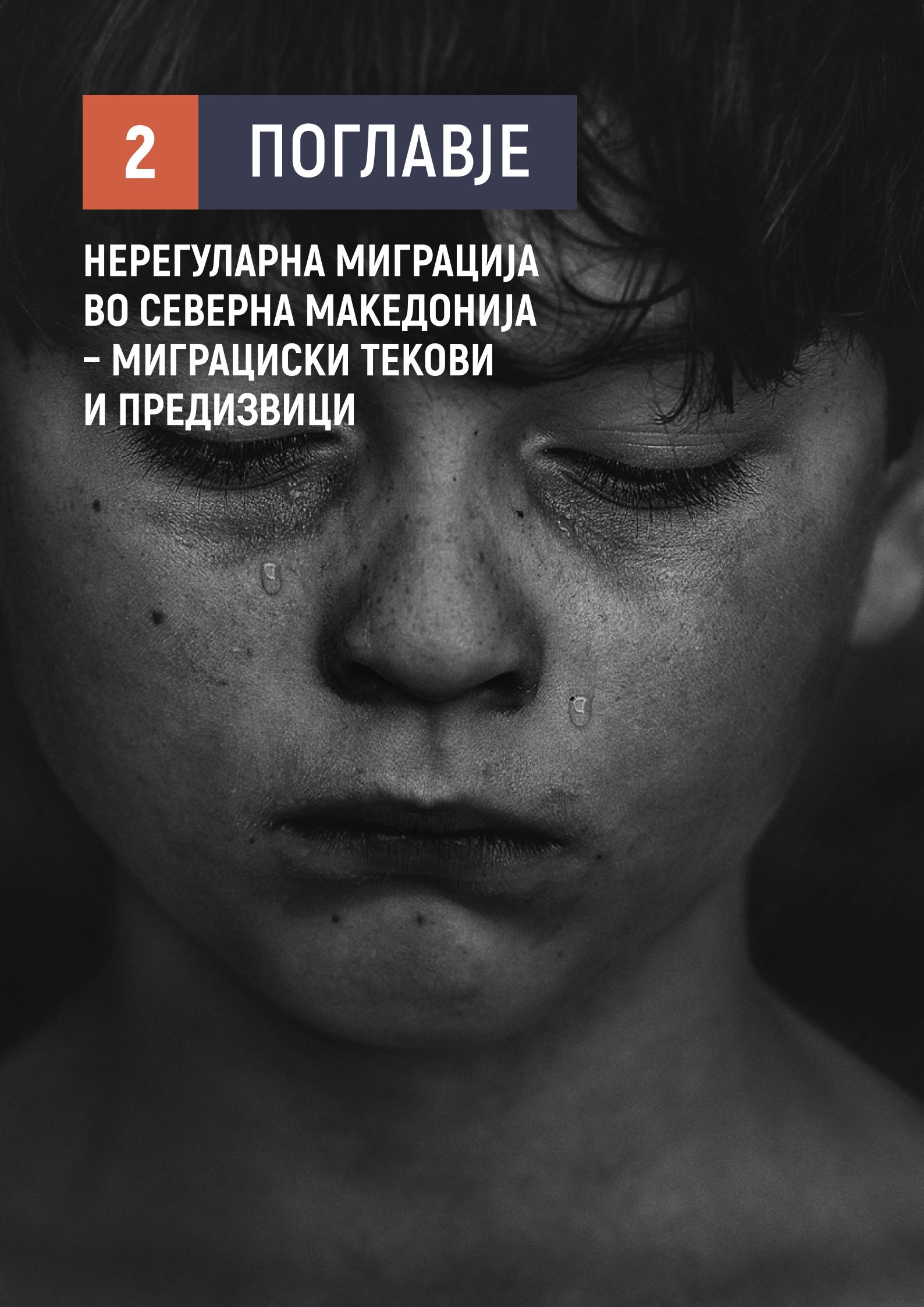
Сепак, и покрај очигледниот напредок во однос на јакнење на капацитетите за справување со нерегуларната миграција и трговија со луѓе, забележлив е недостатокот од одржливи политики за справување со миграциските текови, за што говори и фактот дека клучна мерка за справување со мигрантската криза е продолжувањето на вонредна состојба на јужната и северната граница, односно применување на мерка од *ad hoc* карактер, заместо спроведување на одржливи решенија кои се засноваат на стратешко планирање и длабинска анализа на состојбите.

2

ПОГЛАВЈЕ

НЕРЕГУЛАРНА МИГРАЦИЈА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА – МИГРАЦИСКИ ТЕКОВИ И ПРЕДИЗВИЦИ

2.1. ХРОНОЛОГИЈА НА ПОВАЖНИ НАСТАНИ ОД МИГРАЦИСКАТА КРИЗА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

23 АПРИЛ 2015:

- 14 мигранти ги изгубија животите во железнничка несреќа во близина на Велес, со што бројката на жртви достигна 25. Во тој период голем број на мигранти од Сомалија и Авганистан пешачеа во близина на железнничките пруги во обид да стигнат до Западна Европа.

18 ЈУНИ 2015:

- Беа усвоени измени на Законот за азил и привремена заштита со кои беше воведена можноста мигрантите да поднесат „намера за поднесување на барање за признавање право на азил“ со која добиваат легален престој во рок од 72 часа.

26 ЈУНИ 2015:

- На состанок на Европскиот совет, беше договорено да бидат релоцирани 40.000 мигранти од Италија и Грција во други држави-членки на ЕУ. Исто така, беше договорено да се прифатат дополнителни 20,000 бегалци кои се наоѓаат на територија надвор од ЕУ. Беше најавено дека шемата за релокација треба да биде доброволна и дека нема задолжителни квоти за државите. Новите податоци од УНХЦР во тој период покажуваа дека 63.000 мигранти пристигнале во Грција и 62.000 во Италија во текот на првата половина од 2015.

19-22 АВГУСТ 2015:

→ Владата на РСМ прогласи вонредна состојба со цел да се справи со големиот прилив на мигранти, со оглед на тоа дека бројката на лица кои се обидуваа да влезат во државата достигнуваше повеќе од 3.000 лица на ден. Во обезбедувањето на јужната граница беше вклучена и Армијата на РСМ. Илјадници мигранти се собраа на границата и се обидоа да ја заобиколат полицијата. Полицијата одговори со враќање на мигрантите назад кон Грција, со употреба на солзавец, гранати и палки.

19 НОЕМВРИ 2015:

→ Се воведе рестриктивна политика да се примаат само мигранти од Сирија, Авганистан и Ирак и РСМ започна со профилирање на јужната граница.

28 НОЕМВРИ 2015:

→ РСМ започна да гради бариера долж границата со Грција. Повторно имаше судири помеѓу мигрантите и полицијата, како резултат на што 40 луѓе беа повредени.

21 ЈАНУАРИ 2016:

→ Се промени процесот на регистрација и мигрантите кои што влегуваа во државата задолжително мораа да наведат земја на дестинација.

15 ФЕВРУАРИ 2016:

→ Лидерите на Вишеградската група се сретнаа со нивните колеги од Бугарија и РСМ во Прага и најавија дека балканската ruta треба да биде затворена на границата помеѓу Грција и РСМ до средина на март, доколку Грција не ја заштити својата северна граница. На состанокот беше договорено Вишеградските држави да ѝ помогнат на РСМ и другите балкански држави во заштитата на нивните граници.

9 МАРТ 2016:

→ Балканските држави ги најавија нивните построги рестрикции на влезот на мигранти, во обид да ја затворат балканската ruta. Словенија, Хрватска, Србија и РСМ најавија дека само на мигрантите кои планираат да бараат азил во земјата и оние со јасни хуманитарни потреби ќе им биде дозволен влез и дека оние без валидни документи ќе бидат вратени назад.

14 МАРТ 2016:

→ Најмалку 1.500 бегалци и мигранти од кампот во Идомени, Грција ја поминаа северната граница и стигнаа во РСМ во близина на селото Моин. Подоцна истата ноќ, речиси сите бегалци и мигранти кои влегоа во државата како дел од оваа група беа

вратени во Грција од властите на РСМ. Полицијата и воените безбедносни сили успеаа да ги пресретнат овие лица, при што 3 лица ги загубија своите животи обидувајќи се да ја преминат Сува река. Во врска со овој случај, осумина од вратените лица поднесоа жалба против РСМ до Европскиот суд за човекови права.

18 МАРТ 2016:

- ЕУ и Турција се договорија заеднички да се спрват со нерегуларната миграција. Се договорија започнувајќи од 20 март, нерегуларните мигранти кои ќе пристигнуваат во Грција да бидат вратени назад во Турција доколку не бараат азил или ако нивното барање е одбиено. За секој сириец кој ќе биде вратен назад, ЕУ ќе прифати друг бегалец од Сирија. Турција ќе преземе построги мерки за да ја превенира нерегуларната миграција, а за возврат, ЕУ ќе ѝ обезбеди на Турција 3 билиони евра за да ѝ помогне да ги вдоми бегалците и ќе им овозможи на турските граѓани да патуваат слободно во шенген зоната до јуни.

10 АПРИЛ 2016:

- Во кампот Идомени на границата помеѓу Грција и РСМ се појавија судири. Стотици мигранти се обидоа да ја пробијат граничната бариера и фрлаа камења по полицијата. Полицијата одговори со солзаец, гранати и пластични куршуми. Повеќе од 200 мигранти и најмалку 15 полициски службеници беа повредени.

2016:

- Како резултат на големиот број на бегалци и мигранти кои воведувањето на рестриктивни мерки и затворањето на границите ги затекна во Грција односно останатите држави долж Балканската ruta, во 2016 година беа забележани интензивни миграциски текови и нерегуларна миграција во РСМ, при што најзастапени беа нерегуларните мигранти од Авганистан, по кои следуваа нерегуларните мигранти по потекло од Пакистан, Сирија, Ирак, Иран, Мароко, итн. Во 2016 година, МВР откри обиди за нерегуларно преминување на границите на 35.177 лица.

2017:

- МВР евидентирало вкупно 4.129 обиди за нерегуларно преминување на државните граници, од нив 86% на јужната граница, 9% на северната граница, а мал дел на останатите делови од границата.

2018:

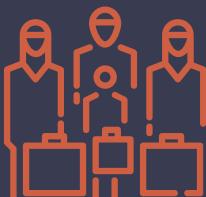
→ По трендот на намалена миграција во 2017 година, во 2018 година е забележан повторен раст на миграциските текови и нерегуларната миграција во РСМ. Во првите девет месеци на 2018 година, од страна на граничната полиција спречени се 13.143 лица да ја минат границата помеѓу Република Грција и РСМ што претставува раст од повеќе од 400% во однос на истиот период во 2017 година.

5 ЈАНУАРИ 2019:

→ Европската унија забележа најмал број на нови пристигнувања во последните пет години. Околу 150.000 од нив ја искористиле медитеранската ruta; 57.000 биле донесени до шпанските пристаништа, со што западно-медитеранската ruta беше најактивната миграциска ruta во 2018.

ВО 2018 ГОДИНА, забележан е раст и на откриените случаи на криумчарење на мигранти, при што во 2018 година се откриени **52 СЛУЧАИ НА КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ** во кои како **ЖРТВИ НА КРИУМЧАРЕЊЕ** се јавуваат најмалку **861 ЛИЦЕ**, споредено со **19 СЛУЧАИ НА КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ и 212 ЛИЦА - ЖРТВИ НА КРИУМЧАРЕЊЕ ВО ТЕКОТ НА 2017 ГОДИНА**. За трендот на зголемување на нерегуларната миграција говори и податокот дека **САМО ВО МЕСЕЦ ОКТОМВРИ 2018 ГОДИНА БИЛЕ ОТКRIЕНИ 98 КРИУМЧАРЕНИ ЛИЦА, ШТО ПРЕТСТАВУВА ПОВЕЌЕ ОД 45% ОД БРОЈОТ НА КРИУМЧАРЕНИ ЛИЦА ВО ТЕКОТ НА ЦЕЛА 2017 ГОДИНА**.

2.2. ПРЕДИЗВИЦИ ВО СПРАВУВАЊЕ СО НЕРЕГУЛАРНАТА МИГРАЦИЈА И КРИУМЧАРЕЊЕТО НА МИГРАНТИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Прашањето на нерегуларната миграција и криумчарењето на мигранти, државите примарно го третираат како прашање од безбедносен аспект, па дури потоа од аспект на заштита на правата на жртвите на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе. Од овие причини еден од предизвиците со кои се соочува и РСМ во спречувањето на криумчарењето на мигранти и трговија со луѓе е ефикасното обезбедување и управување со границите, како основен предуслов за превенција и спречување на прекуграницниот криминал.

Вториот предизвик со кој се соочуваше РСМ беше обезбедувањето на заштита на лицата кои се јавуваат како жртви на криумчарење на мигранти, како и во случаите на трговија со луѓе во кои како жртви се јавуваат бегалци и мигранти. Ова претставува многу комплексен предизвик кој во себе вклучува, но не е ограничен на воспоставување на институционални механизми и ефективни политики за справување со криумчарење на мигранти, воведување и зајакнување на механизми на заштита и обезбедување на пристап до правда, ресоцијализација и превенирање на секундарна виктимизација на жртвите на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе.

Во справувањето со бегалската криза и криумчарењето мигранти во периодот на кој се осврнува овој извештај, РСМ се соочуваше и со дополнителни предизвици. Политичката криза во 2016 година во која функционираше техничка влада, влијаеше на капацитетите на државата, пред сè од аспект на усвојување на политики и стратегии за справување со нерегуларната миграција. Предизвик за властите претставуваше и негативниот наратив во врска со бегалците и мигрантите, кој беше промовиран во јавноста од повеќе чинители и кој ги претставуваше бегалците и мигрантите како закана за безбедноста на државата, односно како лица кои имаат намера масовно да се населат во РСМ и да ја променат демографската структура на државата.

Конечно, иако беше направен очигледен исчекор во градењето на капацитетите за справување со нерегуларната миграција и криумчарењето на мигранти, внимателната анализа на состојбите води до заклучок дека во РСМ недостасува стратешки, долгочен и одржлив пристап во справувањето со нерегуларната миграција и криумчарењето на мигранти. Во прилог на ова говори и фактот дека државата за потребите на справување со мигрантските текови на секои шест месеци донесуваше одлуки за продолжување на вонредната состојба на јужната и северната граница, односно се донесуваа *ad hoc* решенија наместо да се пристапи кон усвојување на системски решенија кои се одржливи на среден и долг рок.

2.3. КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА – РУТИ И НАЧИН НА ДЕЛУВАЊЕ НА КРИУМЧАРИТЕ (MODUS OPERANDI)

Во периодот во кој се одвиваше олеснет, регуларен транзит на бегалците и мигрантите главната ruta за транзит минуваше низ РСМ. Бегалците и мигрантите остваруваа влез кај прифатно-транзитниот центар Винојуг, Гевгелија кој беше поставен веднаш до границата со Грција. По регистрацијата и краткиот престој во центарот, бегалците се упатуваа кон прифатно-транзитниот центар Табановце, од каде ја минуваа границата со Србија во близина на селото Миратовац. Во најголемиот број на случаи, бегалците и мигрантите од таму се упатуваа кон селото Хоргош во североисточна Србија од каде ја минуваа границата со Унгарија, а во помал број на случаи кон Хрватска.

По затворањето на границите долж Балканската ruta во март 2016 година, криумчарите забрзано ги возобновуваа рутите за криумчарење на мигранти во регионот. Значаен дел од миграциските текови се насочија преку Албанија и Босна и Херцеговина кон Хрватска, како и од Бугарија, преку Србија кон Хрватска. Сепак, поради географската положба на РСМ и покрај зајакнатите мерки за контрола на границата со Грција, дел од мигрантите продолжија нерегуларно да транзитираат низ нејзината територија.

рија, најчесто во организација на криминалните групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти.

Најзастапените рути за криумчарење на мигранти од Грција во Северна Македонија минуваат во близина на селото Мойн, западно од реката Вардар, како и селата Стојаково и Селемли источно од течението на реката Вардар. Границниот премин „Богородица“, се користи за криумчарење на мигранти во патнички и товарни возила, а забележани се и случаи на криумчарење на мигранти во патничките и товарни возови на железничкиот граничен премин „Гевгелија“. За нелегални преминувања на мигранти, криумчарите ја користат и планината Беласица, од каде мигрантите се пренесуваат во областа на Дојран. Поради зголемените мерки на безбедност на зелената граница, забележан е тренд на пораст на обидите за криумчарење на мигранти преку официјалните гранични премини со користење на патнички или товарни возила.

За незаконски преминувања на границата помеѓу РСМ и Србија, најзастапените рути на нерегуларна миграција и криумчарење на мигранти минуваат низ регионот на општина Липково – зелената граница кај селото Loјане кон селото Миратовац во Србија, како и подрачјето околу селото Табановце, општина Куманово.⁷

Нерегуларни преминувања организирани од групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти од Бугарија во РСМ, иако во значително помал обем има во подрачјето околу Берово и Делчево.⁸

Организираните криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти се добро организирани и користат современи средства за комуникација и набљудување. Во најголемиот број на случаи остваруваат прекугранична соработка со криминални групи од други држави, а се смета дека дел од криминалните групи кои се занимават со криумчарење на мигранти во Северна Македонија се дел од поголеми меѓународни криминални групи. Најголемиот број на криумчари се возрасни машки лица, но откриени се и жени вклучени во криумчарење на мигранти⁹.

Криминалните групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти имаат вертикална структура со јасно утврдена улога на секој член во групата – качак, чистач, транспортер, изведувачи и слично. Лицето кое ја има улогата на качак во групата е задол-

⁷ МАПИРАЊЕ НА КРИУМЧАРЕЊЕТО МИГРАНТИ ВО РЕГИОНОТ НА ЗАПАДЕН БАЛКАН, Д-р Слободан Цвејќ и Санде Китанов, Меѓународна организација за миграции-ИОМ, 2017 година

⁸ Ibid

⁹ Годишен извештај на Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција за 2016 година

жено да ги прифати мигрантите по нивниот незаконски влез во РСМ. Лицата кои ја имаат улогата на чистачи во криминалната група имаат за задача да идентификуваат евентуални полициски патроли, контроли или заседи по рутата по која се движеле возилата и за истото да ги известат останатите членови на криминалната група. За оваа цел, членовите користат мобилни апликации за остварување на интернет повици и инстант пораки и мобилни апликации со кои одредуваат „ГПС“ координати. Врз основа на добиените известувања за полициски патроли, возилата кои ги транспортирале мигрантите го менувале или усогласувале правецот на движење. Постои сомневање дека дел од криминалните групи соработуваат и со одредени полициски службеници од кои добиваат навремени информации за полициските патроли, контроли и заседи.

Врз основа на досега спроведените акции за откривање и сузбибање на криминални групи за криумчарење на мигранти, може да се заклучи дека криумчарењето на мигранти од Грција кон територијата на РСМ почнува со претходен договор со криминални групи од Република Грција, со кои заеднички се планира колкав број на мигранти ќе бидат незаконски пренесени на територијата на РСМ, во кое време, на кој начин и на кое место ќе бидат прифатени. Мигрантите кои биле преземени близу границата со Грција, во најголем број на случаи се превезувале кон пограничните села од Општина Липково – Loјане и Ваксинце, од каде било организирано нерегуларно преминување на границата помеѓу РСМ и Србија, а со цел да продолжат кон државите од Европската унија.

За обезбедените услуги криминалните групи им наплатувале на мигрантите паричен надоместок, кој зависи од повеќе фактори – број на лица кои се криумчарат, период во кој се врши криумчарењето, итн. Според искази на оштетените мигранти дадени во кривичните постапки надоместокот за криумчарите се движи од 150 евра, па сè до речиси илјада евра. Начинот на плаќање на надоместокот кон криумчарите се менува – па така забележани се случаи на авансно плаќање, но и плаќање по пристигнувањето во посакуваната дестинација или транзит држава, која е договорена за плаќање на одредена рата. За плаќање се користи и брз трансфер на пари, најчесто од страна на семејството на мигрантот кое се наоѓа во некоја од европските држави или државата на потекло.

Сериозен проблем во сузбибањето на криумчарите е појавата мигрантите по насоки добиени од страна на криумчарите самите незаконски да ја минат границата помеѓу Грција и РСМ, по што со возила без регистарски ознаки или со изнајмени возила се преземани од криумчарите. Притоа, забележани се случаи во кои

лицето кое требало да ги превезува мигрантите, по примениот аванс заминувало во непознат правец оставајќи ги мигрантите во возилото.

2.4. ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА ЖРТВИ НА КРИУМЧАРЕЊЕ НА МИГРАНТИ И ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ

Суштинските разлики помеѓу криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе влијаат на постапката за идентификување на жртви на овие кривични дела. Во случаите на криумчарење на мигранти, секој нерегуларен мигрант кој транзитира низ територијата на една држава е потенцијална жртва на криумчарење на мигранти, ако се има предвид дека во недостаток на можност за регуларен транзит, неговата цел е нерегуларно да ги мине границите и да стаса до планираната дестинација. Значителен број на мигранти, во незнаење како нерегуларно да ја минат границата се одлучуваат да ги користат „услугите“ на криумчарите. Важно е да се напомене дека во одредени случаи, со цел да остварат лична материјална корист, криминалните групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти, откако ќе забележат нерегуларен мигрант, преку употреба на закани и физичка сила го принудуваат да соработува со нив.

За разлика од криумчарењето на мигранти во кое главниот елемент е постоењето на намера и преземање на дејствија со цел незаконски премин на границите, во случаите на трговија со луѓе крајната цел е експлоатација на жртвите на трговија со луѓе, која може да биде од разновидна природа (принудување на прости туција, питачење, присилна трудова експлоатација, порнографија, ситет криминал, трговија со ткива, клетки и органи итн.). Во иницијалниот период на случаите на трговија со луѓе не мора да постои елемент на употреба на физичка сила, закани и принуда, односно жртвата во голем број на случаи се доведува во заблуда и своеволно стапува во соработка со трговците на луѓе. Сепак, елементите на употреба на физичка сила, закани и други форми на принуда се јавуваат редовно во фазата на експлоатација на жртвата, во која во најголемиот број на случаи на жртвата ѝ е ограничена слободата на движење и се воспоставува однос по-

меѓу експлоаторите и жртвата со многу елементи на засновање на ропство.

Идентификацијата на жртви на трговија со луѓе се заснова на прецизно дефинирана методологија и чекори по кои постапуваат институциите и организациите. Постапката на идентификување и упатувањето на жртви на трговија со луѓе во РСМ е уредена со стандардни оперативни процедури, во кои детално е утврден начинот на постапување со потенцијални жртви, како и лицата на кои им е утврден статус жртви на трговија со луѓе. Ревидираната верзија на Стандардните оперативни процедури за постапување со жртви на трговија со луѓе од 2010 година беше во примена до месец ноември 2018 година, кога беа усвоени нови стандардни оперативни процедури за постапување со жртви на трговија со луѓе. Согласно овие процедури, идентификацијата претставува итен процес во кој преку прибирање на информации и низа индикатори се утврдува дали одредено лице е жртва на трговија со луѓе. По првичниот контакт со лицето и утврдување на околности кои упатуваат на оправдано сомневање дека лицето е потенцијална жртва на трговија со луѓе, лицето се упатува до надлежниот орган за првично упатување. Надлежни органи за прво упатување се Националниот механизам за упатување, Центарот за социјални работи, Министерството за труд и социјална политика и Единицата за трговија со луѓе и криумчарење на мигранти, а од 2018 година и Националната единица за сузбивање на криумчарење со мигранти и трговија со луѓе.

Надлежниот орган го утврдува идентитетот на потенцијалната жртва, прибира информации од жртвата и ги утврдува нејзините итни потреби. Врз основа на прибраните податоци и со користење на индикатори се врши рана проценка на ризикот. Конечно, со цел утврдување на сите факти и околности од значење на постапката со потенцијалната жртва се спроведува интервју за утврдување на статусот на жртва на трговија со луѓе. Со помош на преведувач, интервјуто се спроведува на јазик разбирлив за жртвата. Доколку се утврди статус на жртва на трговија со луѓе следува период на рефлексија и закрепнување, во кој жртвата престојува во Центар за жртви на трговија со луѓе или Прифатниот центар за странци. За секоја жртва-странец се назначува одговорно лице односно полициски службеник од Единицата за трговија со луѓе и криумчарење на мигранти при Министерството за внатрешни работи, односно од 2018 година Националната единица за сузбивање на криумчарење со мигранти и трговија со луѓе, кој е одговорен за жртвата на трговија со луѓе сè до завршување на периодот на рефлексија и закрепнување, односно до напуштање на Центарот за жртви или Прифатниот центар за странци.

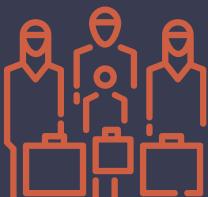

Покрај Стандардните оперативни процедури за постапување со жртви на трговија со луѓе, надлежните органи, во постапувањето ги земаат во предвид и Стандардните оперативни процедури за постапување со ранливи лица-странци и Стандардните оперативни процедури за постапување со непридружувани деца-странци.

Имајќи го предвид фактот дека помеѓу нерегуларните мигранти има голем број на жени и деца без придржба, особено внимание во идентификувањето на потенцијални жртви на трговија треба да се посвети и на мигрантите кои транзитираат низ територијата на РСМ. За разлика од постапката на идентификување на жртви на трговија со луѓе, која има за цел да утврди дали одредено лице е жртва на трговија со луѓе, постапката на утврдување на ранливи категории на лица под ризик да станат жртви на трговија со луѓе е неформална и има превентивна улога. Таа вклучува идентификување на лица под ризик, нивно информирање, подигнување на нивната свест и грижливо следење на состојбата на овие лица.

За време на престојот на бегалците и мигрантите во прифатно-транзитните центри, особено во првото тромесечје од 2016 година кога границите долж Балканската ruta беа се уште „отворени“, организациите кои работат на превенција и откривање на случаи на трговија со луѓе, согласно воспоставената методологија, преземаа активности за идентификување на лица кај кои постои зголемен ризик да станат жртви на трговија со луѓе, како и идентификување на лица за кои постои сомневање дека биле или се жртви на трговија со луѓе. Истовремено, со бегалците и мигрантите се работеше на подигнување на нивната свест за ризиците да станат жртви на трговија со луѓе или криумчарење на мигранти, како и последиците кои би настанале за нив во вакви случаи.

По затворање на границите долж Балканската ruta и неможноста за продолжување на регуларниот транзит, се зголемија ризиците бегалците и мигрантите да станат жртви на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе. Преориентирањето на бегалците и мигрантите кон рутите на нерегуларна миграција го отежнаа и пристапот на организациите до ранливите категории на бегалци и мигранти, а со тоа и нивната можнос да делуваат превентивно преку информирање и подигнување на свеста, да ги идентификуваат ранливите категории на бегалци и мигранти кај кои постои ризик да станат жртви на трговија со луѓе, како и да ги идентификуваат жртвите на трговија со луѓе. Дополнителен проблем претставува непознавањето на англискиот јазик кај дел од бегалците и мигрантите, како и недостатокот на преведувачи од јазиците

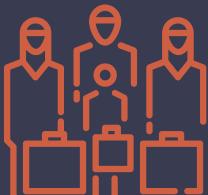

кои ги зборуваат бегалците во рамки на МВР. На овој начин, во значителен број на случаи е оневозможена комуникацијата помеѓи граничната полиција и мигрантите кои се пресретнати, што значително влијае и на можноста да се идентификуваат потенцијалните жртви на трговија со луѓе и ранливите категории на лица.

- ➔ Во 2016 година, е идентификувана една жртва на трговија со луѓе - странец, а помеѓу нерегуларните мигранти се идентификувани 121 потенцијални жртви на трговија со луѓе, меѓу кои 44 деца. Потенцијалните жртви биле идентификувани од страна на МВР, Министерството за труд и социјална политика и Здружението на граѓани Отворена порта – Ла Страда. Притоа, за ниту едно од лицата кои се идентификувани како потенцијални жртви на трговија со луѓе, не е утврден статус на жртва на трговија со луѓе.
- ➔ Во 2017 година, МВР идентификувало 12 возрасни машки лица помеѓу нерегуларните мигранти како потенцијални жртви на мигранти, а здружението Отворена порта – Ла страда помеѓу нерегуларните мигранти идентификувало 63 потенцијални жртви на трговија со луѓе (34 мажи, 9 жени и 20 деца од кои 17 момчиња и 3 девојчиња).

Вреден за споделување е еден карактеристичен случај на идентификување на потенцијални жртви на трговија со луѓе откако била сузбиена група на криумчари на мигранти во 2016 година. Имено, по спроведена реактивна истрага во соработка меѓу македонските и германските власти е откриена осумчленена криминална група која вршела криумчарење на мигранти, при што од 50-те криумчарени мигранти од Авганистан, Пакистан и Ирак, 31 лице биле идентификувани како потенцијални жртви на трговија со луѓе. Осумчлената криминална група со користење на физичка сила и присила воспоставила контрола над групата мигранти користејќи ја нивната ранливост и немоќ, со цел преку изнуда на парични средства да оствари материјална корист за себе, со што мигрантите ги довеле во состојба на жртви на криумчарење. Дел од пронајдените мигранти беа сместени во Прифатниот центар за странци, а дел од нив во безбедната куќа.

Несомнено, се забележува интензивна и посветена активност на институциите и граѓанскиот сектор за идентификување на потенцијални жртви на трговија со луѓе и за намалување на ризиците нерегуларните мигранти да станат жртви на трговија со луѓе и криумчарење на мигранти. Исто така се забележува и процес на јакнење на капацитетите за борба против трговија со луѓе со формирањето на пет мобилни тимови за подрачјата во и околу Скопје, Гевгелија, Куманово, Битола и Тетово. Во 2018 година е

формирана и Националната единица за сузбивање на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе, која треба да придонесе за подобрена комуникација и координација помеѓу МВР и Основното јавно обвинителство.

Востоставени се формални процедури (стандардни оперативни процедури) кои ќе осигураат координирање на активностите на институциите по детално утврдена методологија, се со цел да се постапува во најдобар интерес на жртвите на трговија со луѓе. Сепак, од повеќе причини, а пред се поради кусиот престој на нерегуларните мигранти во РСМ, во најголемиот број на случаи за лицата за кои е утврдено дека се потенцијални жртви на трговија со луѓе, не се утврдува и конечен статус на жртви на трговија со луѓе.

3

ПОГЛАВЈЕ

БОРБА ПРОТИВ
КРИУМЧАРЕЊЕТО
НА МИГРАНТИ И
ТРГОВИЈАТА СО ЛУЃЕ

3.1. РЕЗУЛТАТИ ВО БОРБАТА ПРОТИВ КРИУМЧАРЕЊЕТО СО МИГРАНТИ И ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ ЗА ПЕРИОДОТ 2016-2018 ГОДИНА

Северна Македонија во изминатиот период презема значајни мерки насочени кон јакнење на капацитетите за справување со криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе. Откриени се забележителен број на случаи на трговија со луѓе и криумчарење на мигранти, при што голем дел од овие случаи се завршени со осудителни судски пресуди. Сепак, активностите на организираните криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе продолжуваат, а во кривичните постапки не е осуден ниту еден полициски службеник и покрај бројни сомневања за соработка помеѓу овие групи и определени полициски службеници. Во годишните извештаи на Стејт департментот за трговија со луѓе за 2016, 2017 и 2018 година, РСМ е рангирана во вториот ранг на држави, односно нотирано е дека државата не ги исполнува целосно минималните стандарди за елиминација на трговијата со луѓе.¹⁰ Во препораките од последниот извештај се укажува дека е неопходно пронаоѓање, кривично гонење и осудување на криумчарите, вклучувајќи ги и полициските службеници кои се нивни соучесници. Исто така, нагласена е потребата од проактивен пристап во идентификувањето на жртви на трговија со луѓе и за таа цел помеѓу другото се препорачува да се обучат службеници кои ќе вршат скрининг за идентификување на потенцијални жртви на трговија со луѓе помеѓу мигрантите, бегалците и други групи под ризик.¹¹

10 <https://www.refworld.org/country,,,MKD,,5b3e0ae7a,0.html>

11 <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2018/282698.htm>

- ➔ Во 2016 година, во РСМ откриени се вкупно 108 случаи на криумчарење на 1.961 мигранти. Најголем број на мигрантите потекнуваат од Авганистан, по што следуваат лица со потекло од Пакистан и Сирија. Во врска со овие случаи, против 93 лица од кои 19 странски државјани, се превземени мерки на кривичен прогон за сторено кривично дело „криумчарење на мигранти“ од член 418-б од КЗ.12
- ➔ Според податоците на Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција, во текот на 2016 година поднесени се 77 кривични пријави за вкупно 102 лица за сторено кривично дело криумчарење на мигранти. Поднесени се наредби за спроведување на истражни постапки против 56 лица, обвинителен предлог е поднесен против 33 лица, а за 3 лица се донесени пресуди за отфрлање на кривичната пријава. По предлог спогодба во претходна постапка донесени се пресуди за 21 обвинет, а по предлог спогодба по спроведена истражна постапка донесени се пресуди за 19 обвинети лица. Поднесени се обвинителни акти за 16 лица, по кои се донесени осудителни пресуди за 14 од нив.
- ➔ Според податоците на Основен суд Скопје 1, Скопје, во 2016 година, во делот на кривични предмети поврзани со трговија со луѓе и криумчарење на мигранти во работа се примени вкупно 91 предмет во кои како обвинети се јавуваат 106 лица. Од нив завршени се 83 предмети и осудени се 99 лица, од кои 96 лица од машки пол и 3 лица од женски пол.
- ➔ Во 2016 година, вклучувајќи ги и пресудите по предмети кои се започнати пред 2016 година изречена е казна затвор во вкупно 69 предмети за 85 лица, додека условна осуда е изречена во 14 предмети за вкупно 14 лица. Времетраењето на изречените мерки затвор се движат од 8 месеци до 18 години, а во затвор ефективно се спроведени вкупно 47 лица. Со 72 пресуди е извршена конфискација на предмети, вклучително и 5 пресуди со кои се одземени парични средства.
- ➔ Во 2017 година, МВР спречило случаи на нелегално преминување на 3.220 лица, што е пад од повеќе од 90% споредено со 2016 година, кога се откриени случаи за нерегуларно преминување на границите на 35.177 лица. Во 56.6% од случаите бил спречен влез во РСМ. Карактеристично е што најголем број на случаи на излез од РСМ се на границата со Грција, поради трендот на нерегуларно транзитирање на мигранти од Република Србија кон Грција.

- ➔ Како резултат на намалената нерегуларна миграција и криумчарење на мигранти, забележан е значителен пад на детектирани случаи на сторено кривично дело криумчарење на мигранти, односно во 2017 година, МВР открило 19 случаи на криумчарење на мигранти во кои како жртви на криумчарење се јавуваат 212 мигранти. За потсетување, во 2016 година бројот на откриени случаи изнесува 107 во кои 1.961 мигранти се јавуваат како жртви на криумчарење.
- ➔ Во 2017 година, МВР нема поднесено кривични пријави за сторено кривично дело трговија со луѓе од член 418-а од Кривичниот законик на РСМ, а од случаите кои се поведени претходните години, во 2017 година е донесена една пресуда за ова кривично дело со која на обвинетиот му е изречена казна затвор во времетраење од 2 години. За кривично дело трговија со дете од член 418-г на КЗ поднесени се кривични пријави против 3 лица, донесени се наредби за истражни постапки за 2 лица и поднесен е обинителен акт за 1 лице. Во ниту еден од овие случаи како жртва не се јавува странец.
- ➔ Во текот на 2017 година се идентификувани 97 потенцијални жртви на трговија со луѓе, при што 75 од идентификуваните лица се нерегуларни мигранти, од кои за 63 (34 мажи, 9 жени, 17 момчиња и 3 девојчиња) постојат основи за сомневање дека биле предмет на експлоатација во државите на транзит пред нивното пристигнување во РСМ.
- ➔ Мерки на кривичен прогон за сторено кривично дело криумчарење мигранти се преземени против 36 лица, од кои 88 % се државјани на Северна Македонија, а останатите се државјани на Албанија, Грузија и Грција. Според земјата на потекло на криумчарените мигранти, најзастапени со дури 47 % се мигрантите со потекло од Пакистан, по што следуваат Авганистан со 26,5%, Ирак со 13,2%, итн. Сузбиени се две криминални групи кои се занимавале со криумчарење на мигранти од Република Грција, преку Република Северна Македонија во Република Србија, при што против 27 лица се поднесени кривични пријави за три сторени кривични дела: организирање на група и поттикнување на извршување на делата трговија со луѓе, трговија со малолетно лице и криумчарење мигранти, од чл.418-в од КЗ.
- ➔ Во текот на 2017 година од Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција се поднесени 11 кривични пријави против 22 лица за сторено кривично дело криумчарење на мигранти од член 418-б од КЗ. За 2 од лицата кривичните пријави се отфрлени, а за едно лице е донесена пресуда по предлог спогодба во скратена постапка. Поднесени се обвинителни предлози против 8

лица, наредби за спроведување на истражна постапка против 20 лица, при што за 4 лица постапката е запрена, а за 10 лица е донесена пресуда по предлог спогодба во текот на истражната постапка. Обвинителни акти се поднесени против 17 лица. За 2 лица се донесени пресуди по предлог спогодба по поднесен обвинителен акт, за 22 лица се донесени првостепени осудителни пресуди, пресуда во втор степен е донесена за 13 лица, на 7 лица казните им се потврдени, за 5 лица казните се преиначени во однос на висината на казната и во само еден случај првостепената пресуда е укината.

- ➔ Во 2017 година во Основниот суд Скопје 1, Скопје примени се 41 предмет за кривични дела поврзани со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе, кои се однесуваат на 53 лица. Завршени се 43 предмети и осудени 43 лица. По предметите примени претходните години донесени се 33 пресуди со кои се изрекуваат казни затвор за 33 лица, а условна осуда е изречена во 3 предмети за 3 лица. Времетрењето на изречените казни затвор е од 8 месеци до 15 години. Во текот на 2017 година спроведени се во затвор 47 лица осудени за кривични дела кои се однесуваат на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе. Со една пресуда е извршена конфискација на имот и имотна корист, а одземање на предмети е извршено во 18 предмети.
- ➔ Во првите десет месеци на 2018 година се откриени 44 случаи на криумчарење на мигранти во кои како жртви на криумчарење се јавуваат 861 лице, што претставува забележителен пораст споредено со 19 случаи на криумчарење на мигранти и 212 лица кои се јавуваат како жртви на криумчарење во текот на 2017 година. Во првите десет месеци на 2018 година, преземени се мерки на кривичен прогон против 35 лица кои се товарат за сторени кривични дела „криумчарење на мигранти“.

Од горенаведените статистички податоци може да се забележи дека во најголемиот број на случаи, откриените кривични дела поврзани со криумчарење на мигранти и трговија со луѓе завршуваат со осудителни пресуди, во кои се изрекуваат казни затвор за осудените, а во помал број на случаи и условна осуда. Во значителен број на случаи се донесува пресуда врз основа на предлог за спогодба во претходна постапка или по спроведена истражна постапка, а речиси незначителен е бројот на одлуки со кои се отфрлаат поднесените кривични пријави.

3.2. ПРОФИЛ, РАНЛИВОСТ И ПРАВА ПОД РИЗИК НА МИГРАНТИТЕ КОИ СЕ ЖРТВИ НА КРИУМЧАРЕЊЕ И ТРГОВИЈА СО ЛУЃЕ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Ранливоста значи намален капацитет на поединец или група да се спротивстави, да се справи или да закрепне од насиљство, експлоатација или други видови на злоупотреба и повреди на права. Несомнено, нерегуларните мигранти претставуваат ранлива категорија под ризик да станат жртви на криумчарење на мигранти или трговија со луѓе. Имено, во неможност да продолжат со регуларниот транзит, немоќни да влијаат на промена на околностите, притоа со нарушена психолошка состојба како резултат на негативните и трауматични искуства со кои се соочиле во нивните држави на потекло, исцрпувачкото патешествие и долгото период на исчекување, овие лица се подготвени по секоја цена да продолжат со транзитот кон државите од Европската унија.

По затворањето на границите долж Балканската ruta, во неможност да транзитираат регуларно кон државите кои беа нивна коначна дестинација, бегалците и мигрантите се насочија кон нерегуларните рути на миграција. На, овој начин речиси секој нерегуларен мигрант кој имаше намера да го продолжи транзитот кон државите од Европската унија беше под зголемен ризик да стане жртва на криумчарење и на трговија со луѓе. Здруженијата на граѓани и институциите засилено работеа на идентификување на ранливите категории на бегалци и мигранти во прифатно-транзитните центри, нивно информирање со цел подигнување на свеста за ризиците од криумчарење на мигранти и трговија со луѓе, како и на идентификување на потенцијални жртви на трговија со луѓе.

Најголемиот број на нерегуларни мигранти во периодот 2016-2018 година потекнуваа од Авганистан, Пакистан, Сирија, Ирак, Иран и Мароко, а беа забележани нерегуларни мигранти и од голем број на други држави, кои речиси без исклучок потекнуваа од Азија и Африка.

На почетокот на 2016 година олеснет транзит им беше овозможен на бегалците и мигрантите кои потекнуваа од Сирија, Ирак и Авганистан. Сепак, постепено беа воведувани рестриктивните мерки со кои најпрвин на лицата по потекло од Авганистан им беше оневозможено регуларно да ги минуваат границите, по што следу-

ваше краток период на неформално профилирање на бегалците и мигрантите од Сирија и Ирак на границата помеѓу РСМ и Грција со цел да се утврди кои бегалци и мигранти може да ја минат границата затоа што потекнуваат од кризни подрачја во овие држави, па сè до целосното затворање на границите долж Балканската ruta за сите бегалци и мигранти во транзит на 07.03.2016 година.

Затворањето на границите долж Балканската ruta затекна голем број на жени со деца и непридружувани деца во државите долж рутата. На денот на затворањето на границите, на територијата на Република Северна Македонија во прифатно-транзитните центри и во нивна непосредна близина престојуваа вкупно 1.024 бегалци. Речиси сите тие беа под висок ризик да станат жртви на криумчарење на мигранти, а кај голем број од нив постоеја повеќе ризик-фактори за да станат жртви на трговија со луѓе.

Како што веќе беше наведено, во 2016 година помеѓу нерегуларните мигранти беа идентификувани 121 потенцијална жртва на трговија со луѓе меѓу кои 44 деца; додека во 2017 година, од 75 потенцијални жртви на трговија со луѓе, 46 беа возрасни машки лица, 9 жени и 20 деца. Ваквиот родов состав на идентификуваните потенцијални жртви на трговија на луѓе помеѓу нерегуларните мигранти од една страна се должи на фактот дека најзастапени нерегуларни мигранти кои транзитираа низ територијата на РСМ во периодот 2016-2018 година се возрасните машки лица, а од друга страна покажува дека покрај жените и непридружуваните деца како особено ранливи категории за кои постои висок ризик да се јават како жртви на трговија со луѓе, и сите нерегуларни мигранти можат да бидат жртви на трговија со луѓе.

Со цел соодветно постапување со ранливите категории на мигранти и подобрена координација помеѓу институциите, како и институциите и граѓанскиот сектор, со помош на Меѓународната организација на миграции и активно учество на граѓанскиот сектор се усвојиа Стандардни оперативни процедури за постапување со жртви на трговија со луѓе, Стандардни оперативни процедури за постапување со непридружувани деца – странци, Стандардни оперативни процедури за постапување со ранливи категории на лица – странци и Стандардни оперативни процедури за превенција и одговор на родово базирано насиљство во итни и кризни состојби и катастрофи.

Согласно стандардните оперативни процедури за постапување со ранливи категории на лица – странци, како ранливи категории на лица се наведуваат: стари лица, лица со попреченост, деца, бремени жени, жени и девојки, родител со деца, ЛГБТИ и жртви на трговија со луѓе.

Ризиците и последиците кои ги носи криумчарењето на мигранти вклучуваат, но не се ограничени на опасноста мигрантите да станат жртви на трговија со луѓе а со тоа и барем еден од следните видови на експлоатација: сексуална експлоатација, питачење, принудна трудова експлоатација, порнографија, ситет криминал, трговија со ткива, клетки и органи и итн. Во исто време, постои опасност нерегуларните мигранти да станат жртви на физичко насилиство, закани, незаконско лишување од слобода, измами, разбојништво и изнудување. Овие се всушност и најчестите кривични дела за кои нерегуларните мигранти ги известиле граѓанските организации на терен, но речиси без исклучок мигрантите се одлучувале да не поднесуваат кривични пријави за сторените кривични дела, со цел да избегнат дополнителни задржувања на територијата на РСМ. Од овие причини утврдувањето на други кривични дела кои се сторени од страна на криумчарите и трговците во голем број на случаи се ограничени на добивање на информации од жртвите на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе по откривање на случај на криумчарење и сузбивање на криминалните групи.

Во РСМ, долгот на мигрантите кон криумчарите се смета за еден од клучните причини за тргување или експлоатирање. Во некои случаи, криумчарите ги разделуваат семејствата со цел да изнурут дополнителни средства, заканувајќи се дека ќе ги повредат другите членови на семејството доколку не ги платат парите кои тие ги бараат. Забележани се и случаи на сексуално и психолошко насилиство особено врз жените и непридружуваните и разделените деца од страна на криумчарите или пак од други припадници на групата. Во одредени извештаи се забележани искази на жртви за изнудување на пари од страна на криумчарите, особено во селата Ваксинце и Лојане. Исто така, постојат искази за тоа дека криумчарите ги нудат своите услуги во замена за полов однос со жени кои патуваат”.¹³

Заради експлоатација на мигрантите, криумчарите преземаат и мерки со кои го ограничуваат нивното движењето и ја зголемуваат нивната зависност, како што е одземање на патните исправи. Кон зголемувањето на ризикот мигрантите да станат жртви на трговија со луѓе, влијаеше и зголемувањето на висината на надоместокот кој криумчарите го бараа од бегалците и мигрантите кои беа заглавени долж Балканската ruta. Немањето на доволно средства да ги платат криумчарите влијае кон зголемување на ранливоста на овие лица и го зголемува ризикот да станат жртви на сексуална или трудова експлоатација како би обезбедиле пари за патувањето, особено доколку се земе предвид дека се

¹³ Извештај за Трговија на мигрантските рути до Европа на ICMPD, 2018, стр. 61

опкружени со организирани криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на луѓе.

Формите на експлоатација на мигрантите вклучуваат: сексуална експлоатација, присилна работа и киднапирање. Киднапирањето и изнудувањето се најчесто извршувани од страна на криумчарите. Друг начин на нивно експлоатирање е и принудувањето на мигрантите да вршат активности за потребите на криумчарењето.¹⁴

3.3. ДОСТАПНА ПОМОШ И ПОДДРШКА ЗА ЖРТВИТЕ

Жртвите на трговија со луѓе претставуваат особено ранлива категорија лица на кои им е неопходна заштита, поддршка и посебна грижа, како во процесот на одделување на жртвата од сторителот, така и во подоцнежните фази на рефлексија и закрепнување, ресоцијализација и реинтеграција. Притоа, покрај обезбедувањето заштита на жртвите на трговија со луѓе, речиси подеднакво важно е да се влијае превентивно, односно да им се обезбеди соодветна помош и поддршка на лицата кои поради постоење на еден или повеќе ризик-фактори се под зголемен ризик да станат жртви на трговија со луѓе.

Со цел обезбедување на помош и заштита на жртвите на трговија со луѓе согласно меѓународните стандарди, Националниот механизам за упатување на жртви на трговија со луѓе има донесено Програма за помош и поддршка за реинтеграција на жртви на трговија со луѓе¹⁵ и Програма за помош и поддршка за реинтеграција на деца-жртви на трговија со луѓе¹⁶. Програмите ги обезбедуваат следните услуги за жртвите на трговија со луѓе: транспорт и безбедно сместување, здравствена заштита, правна помош, социјална заштита, пристап до образование и поддршка за вработување.

Потребите на жртвите на трговија со луѓе се дефинираат со претходна проценка, врз основа на која се изготвува план за реинтеграција. Притоа, за секоја жртва се вршат два вида на проценка:

- ➔ **индивидуална проценка** која се однесува на фактори кои се непосредно поврзани со жртвата, при што се земаат предвид и физичката и менталната состојба на жртвата и

¹⁴ Извештај за Трговија на мигрантските рути до Европа на ICMPD, 2018, стр. 62-63

¹⁵ Програма за помош и поддршка при реинтеграција на жртви на трговија со луѓе, 2014 година

¹⁶ Програма за помош и поддршка при реинтеграција на деца жртви на трговија со луѓе, 2014 година

- ➔ **ситуациона проценка** која се фокусира на состојбите од опкружувањето на жртвата како што се на пример специфичната социо-економска ситуација на семејството на жртвата и на реинтеграциската инфраструктура во државата.

Проценката на жртва која е сместена во Прифатниот центар за странци во периодот на одлучување се врши со учество на жртвата и одговорно лице за жртвата од МВР, Прифатниот центар за странци и претставници на здруженија на граѓани. Планирањето на услугите и мерките се заснова на спроведената проценка на потребите на жртвата. За спроведување на планот е неопходна согласност на жртвата.

Жртвите на трговија со луѓе кои се странски државјани се соочуваат со одредени потешкотии во остварување на нивните права. За странецот за кој постојат основи на сомневање дека е жртва на трговија со луѓе е определен период на одлучување од два месеци, во кој тој/таа треба да одлучи дали сака да се врати во државата на потекло или трета земја или пак да соработува со надлежните органи во насока на разоткривање на кривичното дело „трговија со луѓе“¹⁷. Во периодот на одлучување, лицето за кое се претпоставува дека е жртва на трговија со луѓе се сместува во Прифатниот центар за странци, кој иако формално обезбедува правна, социјална, медицинска и психолошка помош на жртвите на трговија со луѓе, не овозможува соодветни услови за прием и поддршка. Прифатниот центар пред сè служи како установа од затворен карактер за задржување на странци кои оствариле незаконски влез на територијата на РСМ сè до утврдувањето на нивниот идентитет или до настапувањето на условите за спроведување на постапка за враќање односно присилно отстранување. Сместување на жртва на трговија со луѓе во вакво опкружување, во исклучително сензитивен период како што е процесот на рефлексија и закрепнување е несоодветно.

По периодот на одлучување, доколку биде донесено решение со кое се утврдува статус на жртва на трговија со луѓе, на жртвата ѝ се издава дозвола за привремен престој во РСМ, по што со нејзина согласност се сместува во центар за жртви на трговија со луѓе. Центарот за сместување на жртви на трговија со луѓе обезбедува привремено прифаќање и згрижување на жртви на трговија со луѓе за период од најмногу шест месеци, при што на жртвата ѝ се обезбедува сместување, исхрана, дневен престој и советодавни

¹⁷ Член 81 од Законот за странците „Службен весник на РМ“ бр. 35/2006, 60/2007, 117/2008, 92/2009, 156/2010, 158/2011, 84/2012, 13/2013, 147/2013 и 148/2015)

услуги¹⁸. Во 2018 година овој центар се трансформираше во центар за жртви на трговија со луѓе и сексуално насилиство, па новата проширена надлежност претставува дополнителен предизвик за оваа установа во обезбедувањето на соодветна помош и поддршка на жртвите на трговија со луѓе.

Во најголемиот број на случаи, во периодот на одлучување или по нивно учество во кривичната постапка странците-жртви на трговија со луѓе ја напуштат територијата на РСМ. Враќањето се врши преку Транснационалниот механизам за упатување доколку истиот постои во земјата на потекло, или преку други службени форми на комуникација. На жртвите им е достапна можноста и сами на свој трошок да ја напуштат територијата на РСМ и да се вратат во државата на потекло или трета земја¹⁹.

Покрај обезбедувањето на помош и поддршка на жртвите на трговија со луѓе од исклучителна важност се и превентивните мерки, односно обезбедувањето на помош и поддршка на ранливите категории на лица кои се под зголемен ризик да станат жртви на трговија со луѓе. За време на кулминацијата на бегалската криза, граѓанските организации преземаа активности насочени кон информирање на мигрантите и подигнување на нивната свест за ризикот дел од овие лица да станат жртви на трговија со луѓе. Во прифатно-транзитните центри се спроведуваа разговори со бегалците и мигрантите и беа идентификувани случаи во кои поради постоење на еден или повеќе ризик-фактори постоел зголемен ризик овие лица да станат жртви на трговија со луѓе. Идентификување на ранливите категории се вршеше и помеѓу лицата кои имаа поднесено барање за азил во РСМ. Дел од ранливите категории кои беа баратели на азил се сместуваа во објектот за сместување на ранливи категории на баратели на азил или т.н. „бездедна куќа“. Овој објект несомнено има корисна улога во обезбедувањето на засолниште, помош и поддршка на ранливи категории на баратели на азил, но неговите капацитети не соодветствуваат со посебните потреби на различните категории на ранливи лица. Безбедната куќа не располага со физички одвоени објекти за сместување на лица од различен пол, па во користењето на заедничките простории доаѓа до неизбежен контакт помеѓу нив, што може да има негативно влијание пред сè кај лицата кои се жртви на родово-базирано насилиство.

Што се однесува до мигрантите во транзит кои немаат поднесено барање за признавање на азил кај кои се идентификувани ризик-фактори кои ја зголемуваат веројатноста да станат жртви на

¹⁸ Член 145 од Закон за социјална заштита

¹⁹ Стандардни оперативни процедури за постапување со жртви на трговија со луѓе, 2018

трговија со луѓе, но кај кои не постојат основи на сомневање дека се жртви на трговија со луѓе, улогата на здруженијата на граѓани и надлежните институции е ограничена на нивно информирање и подигање на свеста за ризиците да станат жртви на трговија со луѓе. При идентификувањето и обезбедувањето на помош и поддршка на ранливите категории на странци, здруженијата на граѓани и надлежните органи постапуваат согласно Стандардните оперативни процедури за постапување со ранливи категории на лица – странци, кои беа усвоени во јуни 2016 година. Со овој документ детално се дефинирани надлежностите за постапување со ранливи категории на странци во одредена фаза од постапката, се востановува унифициран и мултидисциплиниран начин на постапување во нивен најдобар интерес кој е во согласност со домашната правна рамка и меѓународните стандарди. Одредени ранливи категории на странци кои се прифатени и идентификувани во РСМ, а не се способни да ги остварат своите права во постапката за признавање на право на азил или привремен престој имаат право да им биде назначен старател. Постапката за назначување на старател кој ќе се грижи за остварување на нивните права и интереси ја спроведува надлежниот центар за социјални работи по службена должност, или на барање на друг надлежен орган.

3.4. ПРИСТАП ДО ПРАВДА

Во обидот да се спрват со големиот број на обиди за незаконско преминување на границите, повеќето држави долж рутата наместо формалните постапки за враќање на странец согласно законите и склучените договори за реадмисија, продолжија да ја применуваат востановената пракса на неформалното враќање на мигрантите. Податоците на Македонското здружение на млади правници покажуваат дека само во 2016 година најмалку 8.524 бегалци и мигранти биле вратени од РСМ во Грција надвор од формална постапка. По затворањето на границите долж Балканската ruta во март 2016 година, бегалците и мигрантите продолжија да ја минуваат границата помеѓу Грција и РСМ, користејќи ги рутите за нерегуларна миграција, притоа движејќи се најчесто во групи од 20 до 40 лица. Во поголем број на случаи, лицата кои биле пресретнати од страна на полицијата биле пренесени во транзитниот центар Винојуг, од каде што по извршеното дактилоскопирање и фотографирање се враќани назад во Грција, надвор од формална постапка. На 14-ти март 2016 година беше објавено дека помеѓу 2.000 и 3.000 бегалци и мигранти ја преминале границата помеѓу Грција и РСМ, во близина на селото Моин. Полицијата и воените

безбедносни сили успеа да ги пресретнат овие лица, при што 3 лица ги загубија своите животи обидувајќи се да ја преминат Сува река.²⁰ Во врска со овој случај, во тек е постапка пред Европскиот суд за човекови права по поднесена жалба од страна на осумина од вратените лица.

Криумчарење на мигранти имаше и на северната граница во текот на 2016 година, особено во селата на подрачјето на општина Липково. Притоа, беа забележани и случаи во кои бегалци и мигранти беа затворени во куки и шатори во близина на селата Ваксинце и Loјане, како дел од методите на криумчарите за изнудување на парични средства. Недоволното полициско присуство на овие локации го оневозможуваше пристапот до правда и заштита за овие бегалци и мигранти.

Враќањето на мигрантите надвор од формална постапка продолжи и во наредниот период. Како резултат на намалените миграциски текови, во 2017 година забележан е помал број на враќања надвор од формална постапка. Сепак и во овие околности регистрирани се случаи на враќање на 894 бегалци и мигранти во Грција надвор од формална постапка²¹. Зголемениот број на бегалци и мигранти кои транзитираа низ територијата на РСМ во 2018 година резултираше со значителен пораст на бројот на неформални враќања - во овој период МЗМП регистрираше враќање на 6.997 бегалци и мигранти во Грција надвор од формална постапка. До стапните податоци посочуваат на фактот дека неформалните враќања прераснуваат во редовна пракса доколку се споредат со враќањата во формална постапка кои надлежните органи ги презеле во исклучително мал број на случаи. Имено, во 2016 година само 2 лица биле вратени во формална постапка во Албанија од страна на Северна Македонија, а ниту едно лице не било вратено во формална постапка во текот на 2017 година.

Ваквата пракса води кон тоа мигрантите уште повеќе да прибегнуваат кон користење на услугите на криумчарите и кон недоверба во лицата во униформа од страна на бегалците и мигрантите. Конечно, со враќање на бегалци и мигранти надвор од формална постапка се оневозможува пристапот на овие лица до правен лек, односно пристапот до правда.

Загрижувачка појава е и задржувањето на нерегуларните мигранти од имиграциски причини. Дополнителна причина за сериозна загриженост се и наодите дека значителен број од задржаните лица не се информирани за правниот основ за задржување и не им е дадена можноста да го оспорат решението за задржу-

²⁰ Теренски извештај на МЗМП 2016, стр. 4-5

²¹ Теренски извештај на МЗМП 2017, стр. 11

вање. Правната помош и правото на жалба се основни заштитни мерки против произволното задржување, при што странецот мора да биде известен за причините за задржувањето на јазик кој го разбира и да му биде овозможен пристап до ефикасен правен лек и правна помош.

Според информациите добиени во разговор со задржани лица, дел од нив биле приведени во моментот додека патувале со криумчари на мигранти. Тие биле известени од страна на полициски-те службеници дека се сведоци во кривичните постапки против криумчарите на мигранти и дека ќе бидат ослободени откако ќе дадат исказ пред надлежниот суд и покрај тоа што согласно закон не постои можност за задржување на сведоци.²²

Бројот на задржани лица од имиграциски причини варира. Во 2016 година во Прифатниот центар за странци биле задржани најмалку 438 лица²³, во 2017 година бројката е помала и задржани се најмалку 100 лица. Во 2018 година е забележан повторен пораст и се задржани најмалку 211 лица.

Лицата задржани во центарот се соочуваа со пречки во пристапот до постапката за азил. На дел од задржаните лица им било оневозможено да поднесат барање за азил пред да дадат изјава пред суд како сведоци во кривичната постапка против криумчарите на мигранти. Во текот на 2016 година МЗМП идентификувало 135 случаи во кои барањето за азил не било регистрирано веднаш согласно законските прописи, додека во 2017 година регистрирани се 17 вакви случаи. Со одбивањето на полицијата да овозможи пристап до постапката за азил се оневозможува лицата да ги добијат правата што им следуваат согласно законот, со што се зголемува нивната ранливост.

Со отежнат пристап до правда се соочуваат и жртвите на трговија со луѓе во РСМ. Имено, согласно важечкиот Кривичен законик не постојат одредби со кои се ослободуваат од одговорност жртвите кои во текот на експлоатирањето биле приморани да извршат некое кривично дело. Сепак, постои можност ваквата ситуација да биде надмината доколку се усвојат Предлог-измените и дополнувањата на Кривичниот законик. Со нив се предвидува дополнување на законот со одредба која предвидува неказнување на жртвата од трговија со луѓе која била принудена да стори кривично или друго казниво дело додека била жртва, а кое било непосредно поврзано со нејзината положба на жртва.

22 Годишен извештај на МЗМП за практиките на задржување странци во Македонија од имиграциски причини 2017, стр. 1 и 3

23 Извештај на МЗМП за Имиграциски притвор во Македонија во 2016

Согласно важечките прописи, жртвите на трговија со луѓе како оштетени со кривичното дело имаат право на надомест на материјална и нематеријална штета. Сепак, во пракса жртвите на трговија со луѓе се соочуваат со пречки во остварување на надоместот на штета поради две причини. Прво, најчесто жртвите не маат доволно финансиски средства за намирување на трошоците за водење на постапка за надомест на штета, и второ, со цел да избегнат дополнителни соочувања со трговците и повторно преживување на трауматичните искуства, тие се одлучуваат да не поведат постапки за надомест на штета против сторителите. Од овие причини, Конвенцијата за акција против трговијата со луѓе на Советот на Европа предвидува обврска за секоја земја-членка за усвојување на дополнителни мерки за обештетување преку посебни фондови или мерки и програми за социјална помош и реинтегрирање на жртвите²⁴. Соодветен надомест од државата за жртвите на насилиство врз жените предвидува и Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилиството врз жените и домашното насилиство (Истанбулска конвенција) која РСМ ја ратификуваше во 2018 година.

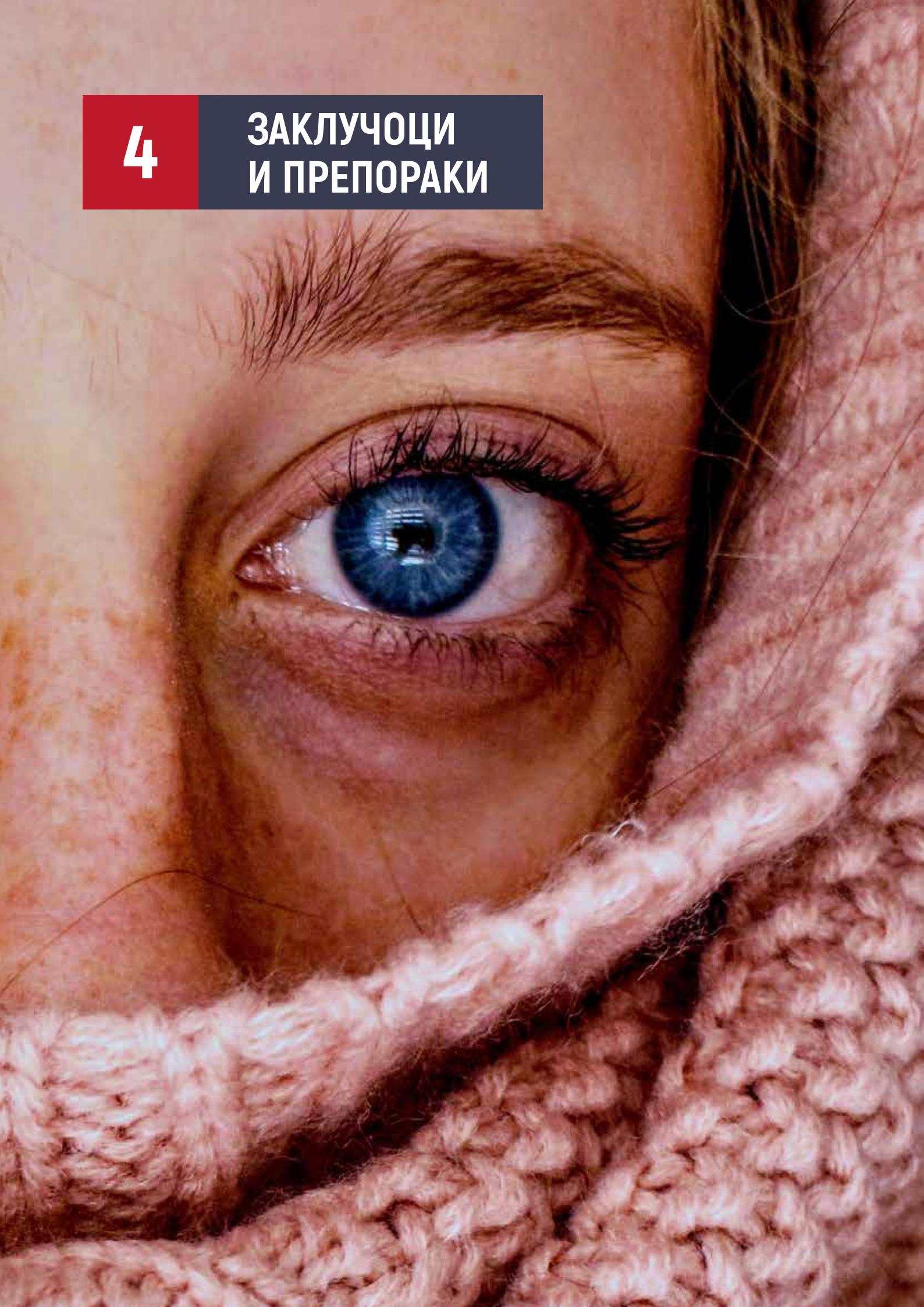
Иако редовно се усвојува Програма за обештетување на дете кое е жртва или е оштетено со дејствие кое со закон е предвидено како кривично дело на насилиство и на други акти на индивидуално или групно насилиство, кога станува збор за возрасните жртви на трговија со луѓе, РСМ не располага со формален механизам за нивно обештетување од страна на државата. Со Националната стратегија и Националниот акциски план за борба против трговија со луѓе и илегална миграција 2017-2020 година, предвидено е основање на фонд за компензација на жртвите на трговија со луѓе. Остварувањето на правото на надомест на штета на жртвите на трговија со луѓе од страна на државата, покрај материјалната сatisфакција на жртвата придонесува и кон личното уверување на жртвата дека постапката пред надлежните органи била правично завршена, што игра важна улога во закрепнувањето на жртвата и нејзина соработка во процесот на реинтеграција. Од овие причини, неопходно е без понатамошни одложувања државата да пристапи кон основање на посебниот фонд преку кој жртвите ќе го остваруваат правото на надомест на штета, како и кон обезбедување на дополнителни мерки и програми за социјална помош и реинтегрирање на жртвите на трговија со луѓе, вклучително и жртвите кои се странски државјани.

²⁴ Член 15 од Конвенција за акција против трговија со луѓе на Советот на Европа

4

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

ЗАКЛУЧОЦИ:

- Постигнатиот договор помеѓу ЕУ и Република Турција значително го намали бројот на нови пристигнувања на бегалци и мигранти, но нерегуларните миграциски текови продолжија.
- Затворањето на границите долж Балканската ruta го зголеми ризикот бегалците да станат жртви на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе.
- Бројните потиснувања и депортации надвор од формална постапка дополнително влијаат на нерегуларните мигранти да се насочат кон организираните криминални групи кои се занимаваат со криумчарење на мигранти.
- Постапувањето со жртвите на криумчарење на мигранти не се спроведува согласно закон и потребите на лицата, туку овие лица се задржуваат во Прифатниот центар за странци со примарна цел да се обезбеди нивното учество како сведоци во кривичната постапка, при што не им е овозможен ефективен пристап до правна помош и правен лек.
- Сместување на жртвите на трговија со луѓе во Прифатниот центар за странци не соодветствува со нивните посебните потреби во периодот на рефлексија и закрепнување.
- Жртвите на трговија со луѓе се соочуваат со проблем при остварувањето на правото на обештетување кое им следува како на жртви на сторено кривично дело.
- Има напредок во јакнењето на капацитетите на институциите за справување со криумчарењето на мигранти и трговија со луѓе, но во исто време недостасуваат стратешки мерки кои ќе осигураат одржлив одговор на предизвиците. Во периодот на кој се однесува овој извештај, главната мерка која ја применуваше државата во справување со миграциските текови беше продолжувањето на вонредна состојба на јужната и северната граница, што претставува мерка од *ad hoc* карактер а не трајно решение.

ПРЕПОРАКИ:

- Да се обезбеди континуирано јакнење на капцитетите за справување со криумчарењето на мигранти и трговијата со луѓе, вклучително и прилагодување на капацитетите и инфраструктурата кои беа изградени во екот на бегалската криза кон новонастаратите услови.
- Да продолжат и да се интензивираат активностите на институциите и граѓанскиот сектор насочени кон превенирање на ризиците нерегуларните мигранти да станат жртви на криумчарење на мигранти и трговија со луѓе, преку засилено теренско присуство во подрачјата низ кои најчесто минуваат рутите на нерегуларна миграција и преку воведување на проактивни мерки за идентификација на потенцијалните жртви помеѓу ранливите групи под зголемен ризик (по пат на „скрининг“ и соодветна обука на службените лица).
- Да се напушти праксата на потиснувања и групни депортации надвор од формална постапка, односно враќањето на странци да се врши во постапка утврдена со закон и согласно склучените договори за реадмисија, во која на странеците ќе им биде овозможен пристап до правна помош и правни лекови.
- Со жртвите на криумчарење на мигранти да се постапува согласно член 53 и член 54 од Законот за кривичната постапка, а по потреба и да се пристапи кон изменување на Законот за кривичната постапка со цел овие лица да бидат третирани како жртви на кривично дело.
- Институциите да обезбедат соодветни капацитети за прием и сместување на потенцијални жртви на трговија со луѓе.
- Задржувањето од имиграциски причини да се применува исклучиво во ситуации утврдени со закон, а притоа на секој задржан странец да му бидат објаснети причините за задржувањето на јазик кој го разбира, да му биде овозможен пристап до правна помош и правен лек.
- Ниту едно дете да не смее да биде задржувано и ограничувано во својата слобода на движење.

- Неодложно да се пристапи кон овозможување возрасните жртви на трговија со луѓе да го остварат правото на надомест на штета кое им следува како на жртви на кривично дело и без дополнителни одложувања да се основа посебен фонд за оваа намена.
- По спроведување на длабинска анализа на состојбите и дебата во која ќе бидат вклучени сите засегнати страни, мерката со која се продолжува вонредната состојба на јужната и северната граница да биде заменета со мерки и политики за справување со нерегуларната миграција од одржлив карактер.

ЗА ПРОЕКТОТ НА УСАИД ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА НА БЕГАЛЦИТЕ И МИГРАНТИТЕ

Општата цел на проектот е да осигура дека граѓанските организации и владините инситуции обезбедуваат заштита на човековите права на мигрантите и бегалците и го овозможуваат исполнувањето на потребите на најранливите групи меѓу нив во согласност со меѓународните стандарди.

Конкретните цели на проектот се: (1) зголемување на знаењата и капацитетите на теренските работници кои се во директен контакт со мигрантите и бегалците, со посебен акцент на ранливите групи; (2) подобрување на механизмите за упатување, соработката и квалитетот на прекуграничната размена на информации за прашања поврзани со мигранти и бегалци, меѓу организациите на граѓанското општество од регионот на Западен Балкан; (3) подигнување на јавната свест и едукација за теми поврзани со мигрантите и бегалците; (4) подигнување на свеста и едукацијата на мигрантите и бегалците за нивните права и (5) обезбедување заштита на човековите права на мигрантите и бегалците, особено на младите и жените изложени на ризик.

- **Зголемување на капацитетите на државните институции и организациите на граѓанското општество:** Проектот работи на градење на капацитетите преку обука на теренските работници од државните институции и граѓанските организации, со цел тие да можат да ги заштитат човековите права на мигрантите. Програмата за обука се фокусира на помагање на непридружувани и разделени деца странци; жртви на трговија со луѓе; жртви на сексуално и родово базирано насилиство; и исклучително ранливи лица. За решавање на недостатокот на регионални механизми за упатување за ранливите групи на мигранти и за зајакнување на соработката помеѓу организациите на граѓанското

општество од земјите од рутата на Западен Балкан, проектот подржува координација на активности со организации од регионот.

- **Зајакната свест на мигрантите/бегалците и јавноста во РСМ:** Проектот работи на едукација на мигрантите и бегалците за нивните права, и на подигнување на јавната свест за проблемите со кои се соочуваат бегалците и мигрантите.
- **Заштита на млади мигранти и жени изложени на ризик:** Проектот работи на зајакнување на капацитетите на државните институции и на граѓанското општество за да обезбеди заштита на човековите права на мигрантите и бегалците, особено на младите и жените изложени на ризик. Проектот исто така ги идентификува ранливите групи, како што се жени и девојки, жртви на трговија со луѓе, деца без придрожба или разделени деца, и преку правното советување и упатување обезбедува нивен пристап до безбедни и ефективни услуги.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Национална стратегија и акциски план за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Северна Македонија 2013-2016, Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција
- Национална стратегија и акциски план за борба против трговијата со луѓе и илегалната миграција во Република Северна Македонија 2017-2020, Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција
- Годишен извештај на Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија за 2016 година
- Годишен извештај на Министерството за внатрешни работи на Република Северна Македонија за 2017 година
- Годишен извештај на Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција за 2016 година
- Годишен извештај на Национална комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција за 2017 година
- Годишен извештај за работата на јавните обвинителства на Република Северна Македонија во 2016 година, Јавен обвинител на Република Северна Македонија 2017
- Извештај за примена на посебните истражни мерки во 2016 година, Јавно обвинителство на Република Северна Македонија, 2017
- Годишен извештај за работата на јавните обвинителства на Република Македонија во 2017 година, Јавен обвинител на Република Северна Македонија 2018
- 2016 Trafficking in Persons Report – Macedonia, United States Department of State
- 2017 Trafficking in Persons Report – Macedonia, United States Department of State
- 2018 Trafficking in Persons Report – Macedonia, United States Department of State
- Western Balkans Annual Risk Analysis 2016, FRONTEX
- Western Balkans Annual Risk Analysis 2017, FRONTEX
- Western Balkans Annual Risk Analysis 2018, FRONTEX
- Western Balkans Risk Analysis Network, Quarterly reports (Q1, Q2, Q3, Q4 2016), FRONTEX
- Western Balkans Risk Analysis Network, Quarterly reports (Q1, Q2, Q3, Q4 2017), FRONTEX
- Western Balkans Risk Analysis Network, Quarterly report Q1, 2018, FRONTEX

- FRAN Frontex Risk Analysis Network Quarterly Reports (Q1, Q2, Q3, Q4 2016), FRONTEX
- FRAN Frontex Risk Analysis Network Quarterly Reports (Q1, Q2, Q3, Q4 2017), FRONTEX
- FRAN Frontex Risk Analysis Network Quarterly Reports (Q1, Q2, 2018), FRONTEX
- International Migration Report 2017, UN
- World Migration Report 2018, International Organization of Migration (IOM)
- 2016 Global Report on Trafficking in Persons, UNODC 2016
- Global Study on Smuggling of Migrants 2018, UNODC, 2018
- Мапирање на криумчарењето мигранти во регионот на Западен Балкан, д-р Слободан Цвејик и Санде Китанов, Меѓународна организација на миграции (ИОМ) Мисија во Скопје, 2017 година
- Квартални теренски извештаи за состојбата на човековите права на мигрантите и бегалците - јануари-март, април-јуни и јули-септември 2018 година, Македонско здружение на млади правници, 2018
- Теренски извештај за 2017 година, Македонско здружение на млади правници, 2018
- Полугодишен извештај за миграциски притвор, Македонско здружение на млади правници, 2018
- 2017 CSO's Report on Irregular Migration for South-Eastern Europe, Македонско здружение на млади правници 2017
- Trafficking along Migration Routes to Europe: Bridging the Gap between Migration, Asylum and Anti-Trafficking, ICMPD, 2018
- Затворени граници, Програмски извештај за влијанието кое го има затворањето на границите врз бегалците и мигрантите во Србија и Македонија, со посебен фокус на жени и деца, Oxfam, 2016
- Прирачник за рано откривање на случаеви на трговија со луѓе и криумчарење на мигранти за основно ниво за полициски службеници, Меѓународна организација на миграции (ИОМ) Мисија во Скопје, 2010 година
- Извештај за состојбата со почитување на правата на бегалците и мигрантите кои транзитираат низ Република Македонија за периодот 01.јануари - 30.септември 2018 година, Легис 2018
- IOM Skopje Newsletters, January 2016 – September 2018
- Дневни билтени на Министерство за внатрешни работи на Република Северна Македонија за период 01.01.2016-31.12.2018 година

ЛИСТА НА ЛИЦА СО КОИ БЕА СПРОВЕДЕНИ ПОЛУСТРУКТУРИРАНИ ИНТЕРВЈУА

- ❖ **Љупчо Маркудов** – Министерство за внатрешни работи, Единица за борба против трговија со луѓе и илегална миграција во МВР, член на Националната комисија за борба против трговија со луѓе и илегална миграција
- ❖ **Ленче Марковиќ**, Координатор на проект, Отворена порта – Ла Страда
- ❖ **Маја Варошлија**, Програмски менаџер во Отворена порта – Ла Страда
- ❖ **Јасмин Реџепи**, Генерален секретар на НВО Легис
- ❖ Во договор со теренските работници на Црвениот Крст, наместо спроведување на полуструктурисано интервју, прашалникот беше одговорен по електронски пат.

КОНТАКТ ИНФОРМАЦИИ НА ПРОЕКТОТ

Проект на УСАИД за заштита на правата
на бегалците и мигрантите

Адреса: ул. „Донбас“ бр. 14/1-6, 1000 Скопје,
Република Северна Македонија

Телефон: +389 2 3220 870

contact@myla.org.mk | www.myla.org.mk

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Македонско здружение на млади правници

